

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Katedra blízkého východu

Bakalářská práce

Emma Günsberger

**Antisemitský narativ a geopolitický vývoj:
rétorika Mahmúda Ahmadínežáda v kontextu íránsko-
izraelských vztahů (2005-2013)**

Antisemitic Narrative and Geopolitical Development: Mahmoud
Ahmadinejad's Rhetoric in the Context of Iran-Israel Relations (2005-2013)

Praha 2024

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Kříhová, Ph.D.

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří mi byli oporou během mého bakalářského studia. V první řadě bych chtěla poděkovat svým rodičům a své sestře. Jejich neochvějná podpora a víra ve mě mi dodaly sílu a motivaci v průběhu celého bakalářského studia. Bez jejich lásky a podpory bych tuto práci nedokázala dokončit.

Dále bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, PhDr. Zuzaně Kříhové, Ph.D., za její ochotné vedení, odborné připomínky a doporučení během psaní mé práce. Její podpora a cenné povzbuzení mě neustále tlačily k dosažení co nejlepších výsledků a pomohly mi rozvinout mé myšlenky.

Děkuji všem, kteří se na této cestě podíleli, a cením si každé pomoci a podpory, kterou jsem při studiu obdržela.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 1. srpna 2024

Emma Günsberger

Abstrakt (česky)

Nástup Mahmúda Ahmadínežáda do funkce prezidenta Íránské islámské republiky byl doprovázen výraznou proměnou íránského postoje ke Státu Izrael a jeho vnímání. Tato změna zahrnovala nejen zesílení tradičního nepřátelství vůči židovskému státu, ale také radikální rétoriku vůči Židům ve světě a historické skutečnosti holocaustu. Tato bakalářská práce se zabývá analýzou antisemitské rétoriky Mahmúda Ahmadínežáda v kontextu íránsko-izraelských vztahů během jeho prezidentského období (2005-2013). Práce se zaměřuje na identifikaci a analýzu antisemitských narativů prostřednictvím principů Kritické diskurzivní analýzy (CDA), přičemž vychází z definic antisemitismu formulovaných Mezinárodní aliancí na památku holocaustu (IHRA), Jeruzalémskou deklarací a 3D testem Natana Šaranského. Cílem práce je posoudit, do jaké míry Ahmadínežádovy projevy splňují kritéria antisemitismu, a pochopit politické, ideologické a strategické faktory, které formovaly íránsko-izraelské vztahy v daném období. Analýza Ahmadínežádových výroků odhaluje, jak jeho rétorika přispěla k eskalaci nepřátelství vůči Izraeli a ovlivnila mezinárodní vnímání Íránu.

Klíčová slova (česky)

Írán; antisemitismus; definice antisemitismu; antisionismus; Mahmúd Ahmadínežád; íránsko-izraelské vztahy; popírání holocaustu; antisemitský narativ; Mezinárodní konference k revizi globálního vnímání holocaustu

Abstract (in English):

The inauguration of Mahmoud Ahmadinejad as President of the Islamic Republic of Iran was accompanied by a significant shift in Iran's stance towards the State of Israel and its perception. This change involved not only an intensification of traditional hostility towards the Jewish state but also radical rhetoric against Jews worldwide and historical facts about the Holocaust. This bachelor's thesis analyzes Mahmoud Ahmadinejad's antisemitic rhetoric in the context of Iran-Israel relations during his presidency (2005-2013). The thesis focuses on identifying and analyzing antisemitic narratives through principles of Critical Discourse Analysis (CDA), based on the definitions of antisemitism formulated by the International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA), the Jerusalem Declaration, and Natan Sharansky's 3D Test. The aim of the thesis is to assess the extent to which Ahmadinejad's statements meet the criteria of antisemitism and to understand the political, ideological, and strategic factors that shaped Iran-Israel relations during this period. The analysis of Ahmadinejad's statements reveals how his rhetoric contributed to the escalation of hostility towards Israel and influenced the international perception of Iran.

Key words (in English):

Iran; antisemitism; definition of antisemitism; anti-Zionism; Mahmoud Ahmadinejad; Iran-Israel relations; Holocaust denial; antisemitic narrative; International conference to Review the Global Vision of the Holocaust

Obsah

Úvod.....	10
Úvod do problematiky.....	11
Cíle a struktura práce	13
Metodologie.....	14
1 <i>Ahmadínežádova rétorika v kontextu iránsko-izraelských vztahů.....</i>	17
2 <i>Konceptualizace základních pojmů.....</i>	19
2.1 Sionismus	19
2.2 Antisionismus	20
2.3 Antisemitismus	21
2.3.1 IHRA definice antisemitismu	21
2.3.2 Jeruzalémská deklarace.....	24
2.3.3 3D test Natana Šaranského	26
3 <i>Antisemitismus a antisionismus v Íránu</i>	29
4 <i>Vývoj iránsko-izraelských vztahů.....</i>	33
4.1 Vztahy od vzniku Státu Izrael až do Islámské revoluce v Íránu (1948–1979)..	34
4.2 Islámská revoluce (1979).....	36
4.3 Od islámské revoluce po nástup Mahmúda Ahmadínežáda (1979–2005).....	37
5 <i>Zahraniční politika Íránské islámské republiky</i>	41
6 <i>Mahmúd Ahmadínežád.....</i>	44
6.1 První funkční období Mahmúda Ahmadínežáda (2005–2009).....	45
6.2 Druhé funkční období Mahmúda Ahmadínežáda (2009–2013)	47
7 <i>Analýza rétoriky a kontroverzních výroků Mahmúda Ahmadínežáda</i>	49
7.1 Výroky o Státu Izrael a sionismu	50
7.1.1 Konference „Svět bez sionismu“ v Teheránu (2005)	50
7.1.2 Výzva k relokaaci Izraele (2005)	51

7.1.3	Den nezávislosti Izraele (2008).....	52
7.1.4	Projev Mahmúda Ahmadínežáda Valnému shromáždění OSN (2008).....	52
7.1.5	Popis sionistů jako zločinců a „takzvaných lidí“	53
7.1.6	Zničení sionistického režimu (2012).....	53
7.1.7	Izrael je urážkou veškerého lidstva (2012)	54
7.2	Popírání holocaustu	55
7.2.1	Projev v Záhedánu.....	55
7.2.2	Soutěž karikatur na téma „holocaust“ a následná výstava (2006).....	56
7.2.3	Mezinárodní konference k přehodnocení globálního vnímání holocaustu (2006) ...	57
7.2.4	Den Jeruzaléma (2009).....	58
8	<i>Antisemitský narativ a geopolitický vývoj</i>	60
8.1	Je Ahmadínežádova rétorika antisemitská?	61
	<i>Závěr.....</i>	62
	<i>Seznam použitých zdrojů:</i>	63
	Primární prameny:	63
	Sekundární literatura:	65
	Definice antisemitismu:.....	67
	Internetové zdroje:.....	67
	<i>Seznam zkratek:</i>	69
	<i>Příloha 1. IHRA definice antisemitismu</i>	II
	<i>Příloha 2. Jeruzalémská deklarace o antisemitismu</i>	IV
	<i>Příloha 3. 3D test antisemitismu: Démonizace, Dvojitý standard, Delegitimizace VIII</i>	

Předmluva

Írán se netají svým ostře antisionistickým postojem, který se po islámské revoluci v roce 1979 stal oficiální státní politikou, ale jeho představitelé kategoricky popírají, že by jejich režim byl jakkoli antisemitský.¹ Írán tvrdí, že antisemitismus je západní fenomén, jež nemá žádný precedent v islámu.² Nástup Mahmúda Ahmadínežáda do funkce prezidenta Islámské republiky v roce 2005 doprovázela výrazná proměna iránského postoje ke Státu Izrael a jeho vnímání. Tato změna zahrnuje nejen zesílení tradičního nepřátelství vůči židovskému státu, ale také radikální projevy antisemitismu.

Dlouhodobě jsou vztahy mezi Íránem a Izraelem charakterizovány hlubokou nedůvěrou a nepřátelstvím. Současný stav iránsko-izraelských vztahů je velmi vyhrcožený a napjatý, s občasnými obdobími konfrontací. Do nedávna však spolu tyto dva státy nezápasily napřímo. Írán podporuje různé militantní skupiny, které jsou nepřátelské vůči Izraeli, včetně Hamásu a Hizballáhu. Izrael naopak pokračuje ve svých snahách zabránit Íránu v rozvoji jaderného programu a často útočí na iránské cíle v Sýrii.

7. října 2023 došlo k bezprecedentnímu teroristickému útoku na Izrael. Palestinská militantní skupina Hamás, která je podporována Íránem, provedla koordinovaný útok na Izrael, při kterém bylo zabito více než 1 200 lidí, většinou civilistů. Útočníci Hamásu také zajali rukojmí a způsobili rozsáhlé škody na izraelském území. Útok zahrnoval průnik přes bezpečnostní bariéry mezi Gazou a Izraelem a masivní raketovou palbu.

Izrael reagoval rozsáhlými vojenskými operacemi v Gaze, což vedlo k dalšímu nárůstu násilí a humanitární krizi. Teroristické útoky ze 7. října 2023 a následující izraelská invaze do Gazy výrazně destabilizovaly region a vedly k nové vlně násilí na Blízkém východě. Součástí právě probíhající války v Izraeli a Gaze je i eskalace vztahů mezi Izraelem a Íránem.

Na jaře roku 2024 došlo k zásadní eskalaci konfliktu, když Izrael 1. dubna bombardoval iránský konzulát v syrském Damašku, což vedlo k úmrtí několika vysokých iránských představitelů. Írán odpověděl 13. dubna rozsáhlým útokem na Izrael, který zahrnoval stovky balistických raket a dronů. Šlo o první případ přímého útoku Íránu na Izrael, nikoliv pouze prostřednictvím svých spojenců v regionu. Tato eskalace byla jedním z nejnebezpečnějších střetů mezi oběma zeměmi za poslední desetiletí. Po těchto

¹ Rusi Jaspal, „Antisemitism and Anti-Zionism in Iran: The Effects of Identity, Threat, and Political Trust“, *Contemporary Jewry* 35, č. 3 (říjen 2015): str. 212. <https://doi.org/10.1007/s12397-015-9133-6>.

² Katajun Amirpur, „Iran’s Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMIS* 52, č. 3–4 (2012): str. 385. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

událostech došlo k určitému uklidnění, ale napětí zůstává vysoké a další kolo konfliktu se může kdykoli znovu rozhořet.

Tento konflikt má také širší regionální a globální důsledky, kdy Spojené státy a další západní země zasahují na podporu Izraele, zatímco íránské proxy síly působí v různých oblastech Blízkého východu. Navíc vyhrocená situace na Blízkém východě přispívá k nárůstu antisemitismu a islamofobie po celém světě.

Vzhledem k Ahmadínežádovým radikálním výrokům vůči Izraeli i Židům v průběhu jeho prezidentského období (2005–2013) má tato práce přímou souvislost se zahraniční politikou Íránské islámské republiky a zaměřuje se též na historii íránsko-izraelských vztahů v daném období. Bakalářská práce zahrnuje i mezinárodní rozměr, protože Ahmadínežádovy výroky měly dopad na vnímání Íránské islámské republiky ve světě. Analýza Ahmadínežádových kontroverzních výroků může přinést poznatky o politických, ideologických a strategických faktorech, které formovaly íránsko-izraelské vztahy, což má potenciál obohatit obecné porozumění situace na Blízkém východě.

Moje motivace věnovat se tématu byla částečně i motivována právě narůstajícím antisemitismem ve světě. Chtěla bych se zaměřit na identifikaci antisemitismu v souvislosti s íránsko-izraelskými vztahy. Antisemitismus je globálním problémem. Proto doufám, že identifikace a analýza Ahmadínežádových projevů antisemitismu přispěje k hlubšímu porozumění současných antisemitských tendencí, a tím i k efektivnější prevenci jejich šíření.

Úvod

Islámská revoluce v 1979 přivedla zásadní změnu diskurzu íránské zahraniční politiky. Stát Izrael a „sionistický režim“ se stal jedním z ústředních témat íránské státní propagandy a budování nepřátelské entity, které je třeba vzdorovat, tedy boj proti utlačovateli, takto získal již mezinárodní přesah. Íránská islámská republika (ÍIR) považuje Izrael za regionálního soupeře i hrozbu, přičemž antisemitismus a antisionismus představují dva důležité ideologické pilíře ÍIR.³ Během prezidentství Mahmúda Ahmadínežáda (2005–2013) se proti-izraelská rétorika výrazně vyostřila. Ahmadínežádova často radikální prohlášení reflektovala snahu posílit roli a vliv Íránu v islámském světě prostřednictvím eskalace nepřátelství vůči Izraeli.⁴

Od nástupu Mahmúda Ahmadínežáda do prezidentského úřadu v roce 2005 došlo k výraznému nárůstu íránské nepřátelství vůči Izraeli. V kontextu napjatých vztahů mezi Íránem a Izraelem má Ahmadínežádova rétorika a politika, týkající se legitimacy Izraele a židovského obyvatelstva, důsledky pro regionální politiku, diplomatické vztahy i globální bezpečnost.

Bakalářská práce se zaměřuje na analýzu výroků Mahmúda Ahmadínežáda s primárním cílem identifikovat a analyzovat antisemitský narativ v kontextu geopolitického vývoje během jeho prezidentského období. Ahmadínežádovy výroky, narativy a rétorické strategie reflektující antisemitské tendence budou analyzovány v rámci definic antisemitismu stanovených IHRA⁵ a Jeruzalémskou deklarácí⁶, včetně použití tzv. 3D testu antisemitismu⁷ formulovaného Natanem Šaranským.

Cílem této analýzy bude zjistit, do jaké míry Ahmadínežádovy projevy a postoje odpovídají nebo se odchyľují od definic antisemitismu stanovených normativními rámci. To umožní posoudit, zda tyto projevy a postoje splňují kritéria nebo charakteristiky považované za antisemitské podle vytyčených definic. Metodologie práce bude zahrnovat

³ Marta Furlan, „Israeli-Iranian Relations: Past Friendship, Current Hostility“, *Israel Affairs* 28, č. 2 (4. března 2022): str. 170–83. <https://doi.org/10.1080/13537121.2022.2041304>.

⁴ Katajun Amirpur, „Iran’s Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMIS* 52, č. 3–4 (2012): str. 385. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

⁵ „What Is Antisemitism?“, *IHRA* (blog), navštíveno 5. července 2024, dostupné na: <https://holocaustremembrance.com/resources/working-definition-antisemitism>.

⁶ „The Jerusalem Declaration on Antisemitism“, JDA, navštíveno 8. července 2024, dostupné na: <https://jerusalemdeclaration.org/>.

⁷ „3D Test of Anti-Semitism: Demonization, Double Standards, Delegitimization“, Jerusalem Center for Public Affairs, navštíveno 5. července 2024, dostupné na: <https://jcpa.org/article/3d-test-of-anti-semitism-demonization-double-standards-delegitimization/>.

kritickou diskurzivní analýzu (CDA), která umožní zkoumat nejen obsah, ale i kontextuální faktory ovlivňující produkci a vnímání těchto projevů. Pramennou základnu tvoří přepisy Ahmadínežádových výroků, které budou čerpány ze zahraničních médií v angličtině, nepůjde tedy o překlad výroků z původní perštiny. Analýza by měla přispět k interpretaci politických, ideologických a strategických faktorů, které ovlivňují vývoj i aktuální podobu iránsko-izraelských vztahů a k usnadnění pochopení regionální situace.

Úvod do problematiky

Prezidentské období Mahmúda Ahmadínežáda se vyznačovalo kontroverzními výroky vůči Izraeli a židovskému národu, které vzbudily mezinárodní pozornost a ovlivnily vnímání iránského postoje k existenci Izraele a židovských komunit po celém světě. Dalším palčivým podtématem práce je tedy vztah mezi antisíonismem a antisemitismem a do jaké míry jsou tyto dva jevy nezávislé a kdy už se vzájemně překrývají. Na pochopení antisemitismu máme tři různé všeobecně uznávané definice antisemitismu, které se ale dosti zásadně rozcházejí v interpretaci vztahu k antisíonismu.

Odborná literatura naznačuje, že konstruktivní kritika Státu Izrael a ani samotný antisíonismus nemusí nutně být projevy antisemitismu, přesto se většina akademiků zabývajících se tímto tématem shoduje, že démonizace Státu Izrael a popírání jeho práva na existenci antisemitské jsou. Takový názor zastávají přední experti židovských a izraelských studií i studií holocaustu, jako např.: Meir Litvak, Esther Webman, Richard S. Levy, nebo Robert Wistrich.⁸ Problémem je zejména, využívají-li kritici Státu Izrael staré antisemitské narativy nebo dokonce konspirační mýty o Židech. Lze tedy konstatovat, že antisíonismus není nutně totožný s antisemitismem, nicméně antisíonismus často vykazuje prvky antisemitismu.⁹

Tématem Ahmadínežádovy radikální rétoriky se zabývá mnoho badatelů z různých perspektiv. Ofira Seliktar ve svém článku „*Iran's Antisemitism and Anti-Zionism: Eliminationist or Performative?*“ zkoumá, zda je iránský antisíonismus a antisíonismus eliminační nebo performativní. Seliktar analyzuje, zda výroky iránských představitelů

⁸ Brian Klug, „The collective Jew: Israel and the new antisemitism“, *Patterns of Prejudice* 37, č. 2 (1. března 2003): str. 117–38. <https://doi.org/10.1080/0031322032000087973>.

⁹ Nutno podotknout, že existuje velmi významná skupina akademiků zastávající přesvědčení, že antisíonismus je forma nového antisemitismu (New Antisemitism). Meir Litvak a Esther Webman, „Israel and Antisemitism“ v Albert S. Lindemann and Richard S. Levy, eds., *Antisemitism: a history* (Oxford: Oxford University Press, 2010).

(včetně Mahmúda Ahmadínežáda) reflektují skutečný úmysl zničit Izrael, nebo zda jsou spíše zaměřené na politický a ideologický zisk.¹⁰

Článek „*Iran’s Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel*“ od Katajuna Amirpura se zaměřuje na íránskou politiku vůči židovským Íráncům a Státu Izrael. Text polemizuje s tím, zda je současný íránský stát možno označit za islamofašistický. Amirpur tvrdí, že Ahmadínežádovy výroky adresované Izraeli byly spíše zaměřeny na získání podpory mezi arabským obyvatelstvem ostatních muslimských zemí než na domácí publikum v Íránu. Ahmadínežádovy výroky nejsou podle Amirpura motivovány ideologickou nebo náboženskou nenávisí k Židům, ale spíše politickými a strategickými důvody.¹¹

Text „*Iran’s Regional Policy: Between Radicalism and Pragmatism*“ od Davida Menashriho se zabývá íránskou regionální politikou a popisuje, jak se Írán snaží balancovat mezi radikalismem a pragmatismem. Práce popisuje, jak Ahmadínežádova rétorika zapadá do širšího kontextu íránské zahraniční politiky.¹²

Giorgia Perletty ve své publikaci „*Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad’s Presidencies*“ nabízí podrobný pohled na politický radikalismus v Íránu během Ahmadínežádových prezidentských období, analyzuje jeho ideologii a rétoriku v kontextu íránské domácí a zahraniční politiky. Publikace přispívá i k pochopení Ahmadínežádovy radikalizace a jejích dopadů na vztahy s Izraelem.¹³

Rusi Jaspal, významný akademik, který se specializuje na psychologii a vztahy mezi lidskými skupinami, se v mnoha svých textech podrobně zabývá antisemitismem a antisionismem v Íránu. Ve svých pracích popisuje, jak tyto ideologie pronikají do veřejného myšlení a jak jsou využívány íránským režimem pro politické účely. Jaspal ve svém článku „*Antisemitism and Anti-Zionism in Iran (2015)*“ zkoumá, jak jsou antisemitismus a antisionismus reprezentovány a chápány v íránské společnosti a médiích. Analyzuje, jak tyto ideologie ovlivňují veřejné mínění a jak jsou používány k legitimizaci

¹⁰ Ofira Seliktar, *Iran’s antisemitism and anti-Zionism: eliminationist or performative?* (Israel Affairs, 2023) 29:1, str. 137-154. DOI: 10.1080/13537121.2023.2162260

¹¹ Katajun Amirpur, „Iran’s Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMIS* 52, č. 3–4 (2012): str. 370–99. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

¹² David Menashri, „Iran’s Regional Policy: Between Radicalism and Pragmatism“, *Journal of International Affairs* 60, č. 2 (2007): str. 153–67.

¹³ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad’s Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

politických postojů režimu.¹⁴ Dále ve svém článku „*Delegitimizing Jews and Israel in Iran's International Holocaust Cartoon Contest*“ analyzuje karikatury předložené na soutěži karikatur o holocaustu, kterou organizoval iránský deník Hamšahrí a jejíž přední tváří byl právě Ahmadínežád. Soutěž měla zdánlivě za cíl kritizovat západní pokrytectví ve vztahu k svobodě projevu, ale Jaspal odhaluje její zjevně antisemitský charakter.¹⁵

Analýza Ahmadínežádových antisemitských narativů je i dnes relevantní, především v kontextu současného politického a mezinárodního vývoje, kdy míra antisemitismu ve světové společnosti opět výrazně roste. Stejně jako u Ahmadínežáda, současné antisemitské tendence se často schovávají za *antisionismus*.¹⁶

Cíle a struktura práce

Výzkumná otázka mé bakalářské práce se vztahuje k obecnějšímu problému dynamiky vztahu mezi Íránem a Izraelem. Hlavní výzkumnou otázkou, která mě bude provázet při psaní práce, bude: Jak se rétorika a kontroverzní výroky vůči Státu Izrael a Židům používané Mahmúdem Ahmadínežádem během jeho prezidentství shodují nebo rozcházejí s pracovní definicí antisemitismu IHRA, Jeruzalémskou deklarací a 3D testem antisemitismu? Tato otázka bude zkoumána prostřednictvím kritické analýzy diskurzu.

Zvolené téma je dnes obzvlášť aktuální kvůli eskalujícímu napětí na Blízkém východě, kde Izrael stojí na jedné straně spojenečství, zatímco organizace, které jsou spojeny nebo podporovány Íránem a působí jako jeho zástupci nebo spojenci v regionu, stojí na straně druhé. Stát Izrael je podporován většinou západních zemí, zejména pak Spojenými státy americkými. Írán se naopak staví do role hlavního vyzývatele západního vlivu na Blízkém východě.

Bakalářská práce se nejprve zaměří na konceptualizaci základních pojmů, které bude ve své analýze používat. Definuje klíčové termíny jako: *sionismus*, *antisionismus* a *antisemitismus*. Vzhledem k tomu, že antisemitismus je citlivým a různě interpretovaným fenoménem i v akademickém prostředí a na jeho definici není jednoznačná shoda,

¹⁴ Rusi Jaspal, „Antisemitism and Anti-Zionism in Iran: The Effects of Identity, Threat, and Political Trust“, *Contemporary Jewry* 35, č. 3 (říjen 2015): str. 211–35. <https://doi.org/10.1007/s12397-015-9133-6>.

¹⁵ Rusi Jaspal, „DELEGITIMIZING JEWS AND ISRAEL IN IRAN'S INTERNATIONAL HOLOCAUST CARTOON CONTEST“, *Journal of Modern Jewish Studies* 13, č. 2 (4. květen 2014): str. 167–89. <https://doi.org/10.1080/14725886.2014.919804>.

¹⁶ Evyatar Friesel a Monika Schwarz-Friesel, *The Israelization of Jew-hatred and the concept 'antisemitism-light'* (Israel Affairs, 2023), 29:1, str. 107-119. DOI: 10.1080/13537121.2023.2162258

představí tři široce uznávané definice antisemitismu: IHRA definici antisemitismu, Jeruzalémskou deklaraci a 3D test antisemitismu Natana Šaranského.

V další kapitole krátce shrne historii antisemitismu v Íránu. Představí perskou židovskou komunitu, antisemitismus, kterému čelila v průběhu historie, i její současné postavení v íránské společnosti. Tato kapitola rovněž souhrnně popíše, jak se projevoval antisemitismus a antisionismus v Íránu.

Následně se bakalářská práce bude věnovat vývoji íránsko-izraelských vztahů od vzniku Státu Izrael až do islámské revoluce v Íránu (1948–1979); dramatickému obratu v íránsko-izraelských vztazích, který přinesla islámská revoluce a vyhlášení Íránské islámské republiky (1979); a vývoji íránsko-izraelských vztahů od islámské revoluce po nástup Mahmúda Ahmadínežáda (1979–2005).

Dále se bude zabývat zahraniční politikou Íránské islámské republiky a tím jakou roli v ní hraje prezident. Načež čtenáře seznámí s Mahmúdem Ahmadínežádem a vylíčí v čem byla charakteristická jeho vláda.

V závěrečné části se bakalářská práce zaměří na kontroverzní výroky bývalého prezidenta Mahmúda Ahmadínežáda. Pomocí kritické diskurzivní analýzy (CDA) bude zkoumat, do jaké míry tyto výroky vykazují antisemitské prvky.

Metodologie

Bakalářská práce je případovou studií, která identifikuje a analyzuje antisemitské narativy Mahmúda Ahmadínežáda v kontextu politických a kulturních událostí během jeho prezidentství. Pro účely této práce byla zvolena kvalitativní metoda, konkrétně kritická diskurzivní analýza (CDA).¹⁷ CDA umožňuje nejen analýzu textového obsahu, ale také kontextuálních faktorů, které mohou ovlivnit produkci a vnímání zkoumaných výroků. Metoda CDA představuje přístup, který může být využit v širším kontextu pro zkoumání diskurzu v politice a mezinárodních vztazích.

Kritická analýza diskurzu je metodologický přístup používaný ke zkoumání, jak jazyk formuje a je formován sociálními a politickými strukturami. Tento přístup se zaměřuje na analýzu textů a projevů, aby odhalil skryté mocenské vztahy, ideologie a dominanci ve společnosti. CDA vychází z předpokladu, že jazyk není neutrální, ale je

¹⁷ Critical Discourse Analysis.

prostředkem sociálního jednání, který může být používán k udržování nebo zpochybňování moci a posilování sociálních nerovností.¹⁸

V praxi se kritická analýza diskurzu aplikuje na široké spektrum materiálů, včetně mediálních zpráv, politických projevů, právních dokumentů, výukových materiálů nebo i každodenních konverzací. Analytici využívající CDA se zaměřují na to, jak jsou určité skupiny (v případě mé bakalářské práce tedy Židé nebo sionisté) nebo témata (*existence Státu Izrael*) reprezentovány, jaké jazykové strategie se používají k legitimizaci nebo delegitimizaci určitých pohledů a jak jsou diskurzy strukturovány, aby podporovaly specifické ideologie. Vzhledem k faktu, že řečový akt je klíčovou součástí teorie sekuritizace, pomocí něhož konstruuje danou realitu, je výše uvedená metoda tou nejvhodnější. Práce bude tedy pomocí metody CDA analyzovat, jak Ahmadínežád strategicky prezentuje např. *holocaust* nebo *sionismus* a delegitimizuje *existenci Státu Izrael*, aby prosadil vlastní politické zájmy.

Práce bude používat Kritickou diskurzivní analýzu (CDA) k systematické analýze výroků Mahmúda Ahmadínežáda. Tento přístup umožňuje zkoumat jazyk a rétoriku, kterou Ahmadínežád používal, a porovnávat je s definicemi antisemitismu, aby bylo možné objektivně posoudit, zda jeho výroky splňují kritéria antisemitismu.

Prvním krokem v postupu práce je konceptualizace základních pojmů, které jsou pro analýzu relevantní. Pro posouzení toho, zda byly Ahmadínežádovy výroky antisemitské, je nutné nejdříve definovat termíny jako: sionismus, antisionismus a antisemitismus.

Druhým krokem je výběr textů pro analýzu. Práce vybírá významné projevy a výroky Mahmúda Ahmadínežáda z jeho prezidentského období během let 2005–2013. Zdroje těchto výroků zahrnují veřejné projevy, oficiální dokumenty a mediální záznamy v angličtině. Specificky se jedná o činy a výroky z: konference „Svět bez sionismu“ (2005), rozhovoru pro iránský arabský kanál Al-Alam; při němž Ahmadínežád vyzýval k přemístění Izraele (2005); prohlášení při výročí dne nezávislosti Izraele (2008); projevu Ahmadínežáda na Valném shromáždění OSN (2008); veřejného projevu v červnu 2010, kdy Ahmadínežád hovořil o sionistech jako o „takzvaných lidech“; projevu z roku 2012 konaným před Dnem Jeruzaléma; prohlášení na každoroční události k Dni Jeruzaléma v roce 2012; televizního rozhovoru v roce 2005 v Záhedánu; soutěže karikatur na téma

¹⁸ Simon Statham, *Critical Discourse Analysis: A Practical Introduction to Power in Language*, Learning about Language (Abingdon, Oxon, England; Routledge, 2022). str. 3-20.

holocaustu a následné výstavy v Teheránu (2006); a mezinárodní konference k přehodnocení globálního vnímání holocaustu (2006).

Dalším krokem je kontextualizace kontroverzních výroků Mahmúda Ahmadínežáda. Ta bude zohledněna primárně v teoretické části práce, kde představí antisionismus a antisemitismus v Íránu; vývoj íránsko-izraelských vztahů; zahraniční politiku Íránské islámské republiky; Mahmúda Ahmadínežáda a obě jeho funkční období. Ahmadínežádovy výroky budou zasazeny do kontextu politických, historických a kulturních podmínek.

Při postupu práce a uplatnění principů Kritické diskurzivní analýzy (CDA) budou výroky identifikovány a kategorizovány podle témat (*výroky o Státu Izrael a sionismu a popírání holocaustu*). Samotná analýza Ahmadínežádových výroků se zaměří na jazyk a rétoriku, kterou Ahmadínežád během svého prezidentského období používal, když hovořil o Státu Izrael, sionismu, Židech, nebo i historické skutečnosti holocaustu. Bude zkoumat, jakým způsobem byly Ahmadínežádem prezentovány různé skupiny (Židé, Izrael) a jaké jazykové strategie Ahmadínežád používá k legitimizaci nebo delegitimizaci určitých pohledů. V rámci analýzy Ahmadínežádovy rétoriky bude práce aplikovat definice antisemitismu na vybrané příklady jeho výroků.

Každý výrok bude analyzován v rámci teoretických definic antisemitismu (podle IHRA definice, Jeruzalémská deklarace a 3D testu Natana Šaranského), což umožňuje objektivnější hodnocení jejich antisemitských prvků. Na základě výše uvedených kroků práce určí, zda konkrétní výroky splňují kritéria antisemitismu.

1 Ahmadínežádova rétorika v kontextu íránsko-izraelských vztahů

Jak jsem již zmiňovala, bakalářská práce se bude věnovat zkoumání projevů antisemitismu bývalého prezidenta Íránské islámské republiky. O interpretaci Ahmadínežádových výroků a, zda jeho rétorika byla motivována upřímným antisemitismem nebo geopolitickými cíli, se vedou diskuse.¹⁹ Zásadní roli v akademické diskuzi hraje politologická teorie „sekuritizace“²⁰, jenž tvrdí, že některé otázky nebo problémy bývají prezentovány a akceptovány jako bezpečnostní hrozby, což umožňuje nastolit výjimečná bezpečnostní opatření a reakce.

Bezpečnostní hrozby, ať už jsou skutečné nebo vymyšlené, legitimizují použití mimořádných opatření na eliminaci hrozeb, které by jinak v běžné politice nebyly použitelné. V politických projevech a mediálním diskurzu může být Izrael prezentován nejen jako politický nebo ideologický protivník Íránu, ale také jako bezpečnostní hrozba. Používání specifické rétoriky může zvýšit vnímání Izraele jako aktéra ohrožujícího bezpečnost Íránu. Narativy íránských státních aktérů zdůrazňují vnímané nebezpečí Izraele nejen pro Írán, ale také jeho širší dopady na regionální stabilitu a globální mír. Podle této teorie Írán různými způsoby strategicky prezentuje Izrael jako hrozbu, kterou *sekuritizuje Stát Izrael*.

Akademici se zabývají tím, jaké jsou diplomatické, geopolitické a bezpečnostní důsledky zobrazování Izraele jako bezpečnostní hrozby ze strany Íránu. Zároveň se také snaží osvětlit záměry, které se skrývají za rétorikou íránských představitelů, jež vykreslují Izrael jako hrozbu nejen pro Írán, ale i pro regionální bezpečnost. Současný stav výzkumu íránských narativů namířených proti Izraeli poukazuje na to, že záměrem této rétoriky je právě spíše sekuritizace Izraele ze strany Íránu, nikoli upřímné vyjádření strachu.²¹

Nutno ale zmínit, že badatelé zkoumající izraelskou rétoriku směřovanou na Írán, poukazují na tentýž princip sekuritizace Íránu z izraelské strany. Izraelští politici, zejména předseda vlády Netanjahu, poukazující na íránský jaderný program, podle nich vytváří z

¹⁹ Ofira Seliktar, *Iran's antisemitism and anti-Zionism: eliminationist or performative?* (Israel Affairs, 2023) 29:1, str. 137-154. DOI: 10.1080/13537121.2023.2162260

²⁰ Konstruktivismus v bezpečnostních studiích. Kodaňská škola – teorie sekuritizace.

Ole Waever. *Securitization and Desecuritization*. Copenhagen: Centre for Peace and Conflict Research [online]. 1993. Dostupné z: <https://www.libraryofsocialscience.com/assets/pdf/Waever-Securitization.pdf>

²¹ Ofira Seliktar, *Iran's antisemitism and anti-Zionism: eliminationist or performative?* (Israel Affairs, 2023) 29:1, str. 137-154. DOI: 10.1080/13537121.2023.2162260

Íránu tak zásadní bezpečnostní hrozbu, že by se jím měl zabývat nejen Izrael, ale i celý svět.²²

²² Bc. Jáchym Skála, *Současné výzvy izraelské bezpečnosti v kontextu sekuritizace hrozby Íránu*, (2021),
Diplomová práce: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, vedoucí práce: Dr. Irena Kálhousová, Ph.D.

2 Konceptualizace základních pojmů

Nejdříve popíši řadu základních teoretických konceptů, se kterými budu v průběhu psaní práce pracovat. Klíčové pojmy pro mojí práci jsou *sionismus*, *antisionismus* a *antisemitismus*.

2.1 Sionismus

Dnes už historický termín „sionismus“ označuje *národní hnutí usilující o vytvoření a podporu národního domova pro židovský lid v zemi Izrael*.²³ Sionismus je ústředním principem židovství již po tisíce let. Moderní sionismus formálně zakořenil v Evropě na konci 19. století, kdy Židé (primárně ve východní Evropě) čelili rostoucímu antisemitismu. Přelomovým okamžikem bylo vydání Herzlova textu „Der Judenstaat“, v němž nastínil svou vizi založení nezávislého židovského státu. Theodor Herzl v něm vybízel Židy ke koupi půdy v historické zemi Erec Jisrael, tehdejší Palestině, a vyzýval k vytvoření mezinárodně uznávaného nezávislého židovského státu. Herzlův spis podnítl sionistické hnutí a vedl k uspořádání prvního sionistického kongresu, který se konal roku 1897 v Basileji.

Nezávislost Státu Izrael byla oficiálně vyhlášena 14.května 1948, což představovalo klíčový milník v dějinách sionistického hnutí. Vyhlášením nezávislosti Státu Izrael byl splněn hlavní cíl sionistického hnutí – vytvoření židovského národního státu na jeho historickém území. Nově vzniklý stát čelil okamžitým politickým a vojenským výzvám, zejména válce za nezávislost proti sousedním arabským státům. Sionistické hnutí se muselo adaptovat z role osvobozenického hnutí na roli státní správy a obrany. Vznik Izraele vedl k masivnímu přílivu židovských imigrantů z celého světa, včetně přeživších holocaustu z Evropy a Židů vyhnaných po válce o nezávislost z arabských zemí. Sionistické hnutí hrálo klíčovou roli v organizaci a podpoře této migrace a v integraci nových obyvatel do izraelské společnosti.²⁴

Se vznikem Izraele se sionistické hnutí muselo věnovat budování a rozvoji státu, ekonomiky, infrastruktury a státních institucí. Prioritou se stala nejen politická nezávislost, ale také ekonomická soběstačnost a kulturní obnova nového státu. Zároveň se Izrael musel etablovat na mezinárodní scéně a získat uznání od ostatních států. Sionistické hnutí a

²³ Michael Stanislawski, *Zionism: a Very Short Introduction* (Oxford University Press, 2017). str.1.

²⁴ Michael Stanislawski, *Zionism: a Very Short Introduction* (Oxford University Press, 2017).

izraelská diplomacie společně pracovaly na získání podpory a uznání od velmocí, jako byly Spojené státy a Sovětský svaz, ale i od dalších zemí mezinárodního společenství.

V současnosti přední akademici zabývající se sionismem a izraelskou politikou jako Michael Stanislawski, nebo Šlomo Avineri už nemluví o jednom „sionismu“ jako o jednotné ideologii.²⁵ Badatelé zabývající se sionismem a jeho historií jej kategorizují na menší proudy a popisují celou řadu sionistických ideologií, jako např. *proto-sionismus*, *náboženský sionismus*, *politický sionismus*, *spirituální sionismus*, *kulturní sionismus*, *socialistický sionismus*, *revizionistický sionismus*, nebo i *post-sionismus*.

Ačkoliv existuje celá řada sionistických ideologií, které se liší ve svém přístupu k návratu Židů do země zaslíbené, mají různé představy o ekonomickém a politickém uspořádání židovského státu nebo i jeho hranicích, většina sionistických myslitelů se shodne, na tom že „sionismus“ je přesvědčení, že židovský národ má právo na sebeurčení ve vlasti svých předků - tedy na území Izraele.²⁶

2.2 Antisionismus

Antisionismem míníme přesvědčení nebo aktivity, které jsou v opozici vůči sionismu. Termín antisionismus je vykládán různě a označuje řadu různorodých názorů. Tento postoj může zahrnovat kritiku sionismu jako nacionalistické ideologie, kritiku historických, politických a vojenských kroků Izraele, nesouhlas s existencí Státu Izrael nebo popírání práva Židů na sebeurčení v tomto regionu.²⁷

V odborné literatuře neexistuje jednotná shoda na definici antisionismu. Existuje více definic antisionismu, které se liší podle kontextu a perspektivy. Někteří akademici jako Ilan Pappé považují antisionismus za legitimní politickou kritiku, zatímco jiní experti jako Meir Litvak nebo Esther Webman vnímají jako formu „nového antisemitismu“, pokud překračuje hranici mezi kritikou izraelské politiky a popíráním práva na existenci

²⁵ Shlomo Avineri, *The Making of Modern Zionism: The Intellectual Origins of the Jewish State*, Paperback (Basic Books, 2017).

²⁶ Shlomo Avineri, „Introduction, Zionism as a Revolution“ v *The Making of Modern Zionism: The Intellectual Origins of the Jewish State*, Paperback (Basic Books, 2017).

²⁷ Brian Klug, „The collective Jew: Israel and the new antisemitism“, *Patterns of Prejudice* 37, č. 2 (1. březen 2003): str.129. <https://doi.org/10.1080/0031322032000087973>.

židovského státu.²⁸ Antisionismus je komplexní a různorodý fenomén, motivace a používané prostředky zastánců antisionismu jsou často velmi rozdílné.²⁹

2.3 Antisemitismus

Antisemitismus má celou řadu definic, já budu pracovat s třemi nejuznávanějšími: IHRA definicí antisemitismu, Jeruzalémskou deklarací a 3D testem Natana Šaranského.

IHRA formuluje základní definici antisemitismu a dále uvádí jedenáct příkladů, jež ilustrují, jak se antisemitismus manifestuje.³⁰ Jeruzalémská deklarace konkretizuje základní definici, se kterou v zásadě souhlasí, nicméně se rozchází s uvedenými příklady antisemitismu, jak je IHRA definice prezentuje.³¹ 3D test antisemitismu je koncept, který pomáhá rozlišovat legitimní kritiku Izraele od antisemitismu. Tento test pomáhá identifikovat, kdy rétorika směřovaná na Stát Izrael, její vlády, nebo i její občany překračuje hranice konstruktivní kritiky a stává se antisemitismem. 3D test antisemitismu byl představen Natanem Šaranským a zahrnuje tři klíčové body: demonizace, dvojití standardy a delegitimizace.

2.3.1 IHRA definice antisemitismu

IHRA definice je právně nezávaznou pracovní definicí antisemitismu, která byla formulovaná Mezinárodní aliancí na památku holocaustu. Definice byla vypracována odborníky a členy IHRA a poprvé publikována Evropskou monitorovací stanicí pro rasismus a xenofobii (EUMC) v roce 2005. V květnu 2016 ji formálně přijala IHRA.

Mezinárodní aliance na památku holocaustu (International Holocaust Remembrance Alliance, dále už pouze: IHRA) je mezivládní organizace, která sdružuje 35 členských zemí a 9 pozorovatelských zemí. Byla založena v roce 1998 bývalým švédským

²⁸ Brian Klug, „The collective Jew: Israel and the new antisemitism“, *Patterns of Prejudice* 37, č. 2 (1. březen 2003): str. 117–38. <https://doi.org/10.1080/0031322032000087973>.

²⁹ Rusi Jaspal, *Anti-Semitism and Anti-Zionism in Iran: The Role of Identity Processes* (Israel Affairs, duben 2013), str. 1-25.

³⁰ International Holocaust Remembrance Alliance, *Working definition of antisemitism*, navštíveno 5. července 2024, dostupné na: <https://holocaustremembrance.com/resources/working-definition-antisemitism>.

³¹ „The Jerusalem Declaration on Antisemitism | JDA“, navštíveno 5. července 2024, dostupné na: <https://jerusalemdeclaration.org/>.

premiérem Göranem Perssonem a zabývá se otázkami souvisejícími s holocaustem a genocidou Romů.³²

Tato pracovní definice poskytuje rámec pro rozpoznání a pochopení různých projevů antisemitismu, včetně jeho moderních forem. Její součástí jsou i konkrétní příklady, které ilustrují různé formy nenávisti vůči Židům. Příklady zahrnují „klasický antisemitismus“, popírání holocaustu, demonizaci Izraele, používání dvojích standardů při kritice Izraele a popírání práva Státu Izrael na existenci.

Celá IHRA definice antisemitismu zní následovně:

„Antisemitismus je takové vnímání Židů, které se lze vyjádřit jako nenávist vůči Židům. Rétorické a fyzické projevy antisemitismu jsou namířeny proti židovským nebo nežidovským osobám a/nebo jejich majetku, proti institucím židovské komunity a náboženským zařízením.“

Aby IHRA mohla lépe plnit svou funkci, následující příklady mohou sloužit jako vodítko při rozpoznávání antisemitismu:

Projevy mohou zahrnovat zaměření se na stát Izrael, vnímaný jako židovský kolektiv. Nicméně kritika Izraele, která je obdobná kritice jakékoli jiné země, nemůže být považována za antisemitismus. Antisemitismus často obviňuje Židy ze spiknutí s cílem poškodit lidstvo a často se používá k obviňování Židů za "to, proč se věci nedaří." Projevuje se v řeči, písemně, ve vizuálních formách a činech a využívá zlověstné stereotypy a negativní charakterové vlastnosti.

Současné příklady antisemitismu ve veřejném životě, médiích, školách, na pracovišti a v náboženské sféře mohou, s ohledem na celkový kontext, mohou zahrnovat, ale nejsou omezeny na:

- 1. Výzvy k zabíjení nebo poškozování Židů, napomáhání k takové činnosti nebo její ospravedlňování ve jménu určité radikální ideologie nebo extremistického výkladu náboženství.*
- 2. Vznášení lživých, dehumanizujících, demonizujících nebo stereotypních tvrzení o Židech jako takových nebo o moci kolektivní moci Židů - jako je zejména, ale nikoli výhradně, mýtus o světovém židovském spiknutí nebo o Židech ovládajících média, ekonomiku, vládu nebo jiné společenské instituce.*

³² „Who We Are“, IHRA (blog), navštíveno 8. července 2024, dostupné na: <https://holocaustremembrance.com/who-we-are>.

3. *Obviňování Židů jako národa z odpovědnosti za skutečné či domnělé činy židovských jednotlivců a skupin, nebo dokonce za činy spáchané nežidy.*
4. *Popírání skutečnosti, rozsahu, mechanismů (např. plynových komor) nebo záměrnosti genocidy židovského národa, které se dopustilo nacionálněsocialistické Německo a jeho podporovatelé a spoluviníci během druhé světové války (holocaust).*
5. *Obviňování Židů jako národa nebo Izraele jako státu, že si holocaust vymysleli nebo jej zveličují.*
6. *Obviňování židovských občanů z toho, že jsou loajálnější vůči Izraeli nebo údajným prioritám světového židovstva než k zájmům vlastního státu.*
7. *Popírání práva Židů na sebeurčení, např. tvrzením, že existence Státu Izrael je rasistickým projektem.*
8. *Uplatňování dvojích norem tím, že se požaduje, aby Izrael jednal způsobem, který se od žádného jiného demokratického státu neočekává ani nevyžaduje.*
9. *Používání symbolů a vyobrazení spojených s klasickým antisemitismem k charakterizaci Izraele nebo Izraelců (např. tvrzení, že Židé zabili Ježíše, nebo že provádějí rituální vraždy).*
10. *Srovnávání současné izraelské politiky s politikou nacistů.*
11. *Svalování kolektivní odpovědnosti na Židy za činy Státu Izrael.*³³

IHRA definici antisemitismu jsem čerpala z oficiálních stránek International Holocaust Remembrance Alliance, kde je celá „Working definition of antisemitism“ dostupná. Text výše je mým překladem z angličtiny do češtiny.

Do dnešního dne přijalo IHRA definici antisemitismu více než 1200 subjektů, včetně významných politických a občanských institucí, několika vládních orgánů a mezinárodních organizací.³⁴ IHRA definici antisemitismu rovněž uznalo více než 45 zemí, jako jsou Spojené státy, Kanada, Německo, Spojené království a Francie.³⁵ Mnoho národních a místních vlád, nevládních organizací, univerzit, sportovních klubů a korporací

³³ International Holocaust Remembrance Alliance, *Working definition of antisemitism*, navštíveno 5. července 2024, dostupné na: <https://holocaustremembrance.com/resources/working-definition-antisemitism>.

³⁴ „Adoptions & Endorsements of the IHRA Working Definition of Antisemitism“, navštíveno 1. července 2024, dostupné na: <https://ihra.combatantisemitism.org>.

³⁵ Who has adopted the working definition of antisemitism?, navštíveno 1. července 2024, dostupné na: <https://holocaustremembrance.com/resources/working-definition-antisemitism>.

používá tuto definici jako rámec pro formulování vlastních pravidel boje proti antisemitismu.³⁶

IHRA Definice je kritizována zejména kvůli obavám, že by mohla potlačovat svobodu projevu, zvláště pokud jde o kritiku Izraele. Hlavní námitka spočívá v tom, že definice je příliš vágní a může ztotožňovat antisionismus s antisemitismem, což může oslabit skutečný boj proti antisemitismu a trivializovat jeho význam. Zároveň někteří akademici, aktivisté a právníci poukazují, že IHRA definice může být zneužita k umlčení legitimní politické diskuse a kampaní za práva Palestinců.³⁷

2.3.2 Jeruzalémská deklaráce

Jeruzalémská deklaráce o antisemitismu (JDA) je dokument, který byl vytvořen s cílem vyjasnit hranice antisemitského projevu a chování, zejména ve vztahu k sionismu, Izraeli a Palestině. Obsahuje preambuli, definici a soubor patnácti pokynů, které poskytují podrobný návod pro rozpoznávání antisemitismu a umožňují uplatnit adekvátní reakci na něj. JDA byla představena jako alternativa k definici antisemitismu od Mezinárodní aliance pro připomínku holocaustu (IHRA definice antisemitismu).³⁸

Deklaraci sepsala skupina osmi koordinátorů, pod záštitou Van Leer Institutem v Jeruzalémě. Vypracovala ji skupina vědců z oborů historie holocaustu, židovských studií a blízkovýchodních studií, aby se vypořádala s tím, co podle nich představuje stále větší výzvu. Cílem tedy je poskytnout přehledný návod k rozpoznání antisemitismu a jeho moderních manifestací, umožnit proti němu adekvátně zakročit a zároveň chránit svobodu projevu. Dílčím záměrem je jasněji vymezit hranice mezi antisemitismem a legitimní kritikou Izraele. Definice zahrnuje příklady antisemitských projevů, zároveň ale zdůrazňuje, že kritika Izraele nebo sionismu není sama o sobě antisemitská, pokud nepopírá právo Židů na existenci ve Státě Izrael v souladu se zásadami rovnosti, nebo nepoužívá antisemitské stereotypy. Původně ji podepsalo 210 vědců, nyní má přibližně 350 signatářů. Na jejím dokončení se podílelo přibližně 200 vědců z různých oborů a byla zveřejněna v březnu 2021.

³⁶ „More than 1,000 global entities adopted IHRA definition of antisemitism - The Jerusalem Post“, navštíveno 1. července 2024, dostupné na: <https://www.jpost.com/diaspora/antisemitism/article-728773>.

³⁷ „Antisemitism: What Is the IHRA Definition and Why Is It Controversial?“, Middle East Eye, navštíveno 4. července 2024, dostupné na: <https://www.middleeasteye.net/news/antisemitism-ihra-definition-what-controversial-why>.

³⁸ „The Jerusalem Declaration on Antisemitism“, JDA, navštíveno 8. červenec 2024, dostupné na: <https://jerusalemdeclaration.org/>.

V preambuli Jeruzalémská deklarace uvádí: *Pokyny zaměřené na Izrael a Palestinu (pokyny číslo 6 až 15) je třeba brát společně. Obecně platí, že při uplatňování pokynů je třeba každý z nich chápat se zřetelem na ostatní a vždy s ohledem na kontext. Kontext může zahrnovat záměr, který stojí za výrokem, nebo určitý způsob vyjadřování v průběhu času, nebo dokonce identitu mluvčího, zejména pokud je tématem Izrael nebo sionismus. Tak například nepřátelství vůči Izraeli může být projevem antisemitské nenávisti, nebo též reakcí na porušování lidských práv, či projevem emocí, které Palestinec pociťuje na základě svých zkušeností z rukou státu. Při uplatňování těchto pokynů v konkrétních situacích je zkrátka zapotřebí úsudku a citlivosti.*³⁹

Definice antisemitismu dle Jeruzalémské deklarace je formulovaná následovně:

*„Antisemitismus zahrnuje projevy diskriminace, předsudky, nepřátelství nebo násilí vůči Židům jako Židům (nebo židovským institucím jako židovským).“*⁴⁰

Jeruzalémská deklarace o antisemitismu dále překládá pět obecných pokynů objasňujících, co to je antisemitismus a jak se tradičně manifestuje. Závěrem uvádí pět příkladů zaměřených na Stát Izrael a Palestinu, které označuje za antisemitské, a pět dalších příkladů, které rovněž pojednávají o Izraeli a Palestině, ale antisemitské podle ní nejsou. Celé znění Jeruzalémské deklarace o antisemitismu uvádím v Příloze 2.

Příklady antisemitismu, jež zmiňuje Jeruzalémská deklarace: 1) popírání práva Židů v Izraeli na existenci a rozvoj jako Židů podle principu rovnosti; 2) negativní stereotypy o Židech, mezi něž patří např. obviňování z konspirací nebo nelegitimního vlivu na mezinárodní politiku; 3) popírání nebo banalizace holocaustu; či dokonce 4) napadání židovských institucí a jednotlivců kvůli jejich židovské identitě.

Jeruzalémská deklarace rovněž stejně jako IHRA definice uvádí, že kritika Izraele není sama o sobě antisemitská. Konkretizuje příklady konstruktivní kritiky, která je podle ní zcela v pořádku: podpora palestinských práv v souladu s mezinárodním právem; kritika sionismu jako formy nacionalismu nebo návrhy na různé ústavní uspořádání mezi Židy a Palestinci; nebo dokonce politický protest formou bojkotu, divestice a sankcí vůči státům (tedy včetně BDS).⁴¹

³⁹ „The Jerusalem Declaration on Antisemitism: Preamble“, JDA, navštíveno 8. července 2024, dostupné na: <https://jerusalemdeclaration.org/>.

⁴⁰ „The Jerusalem Declaration on Antisemitism“, JDA, navštíveno 8. července 2024, dostupné na: <https://jerusalemdeclaration.org/>.

⁴¹ „The Jerusalem Declaration on Antisemitism“, JDA, navštíveno 8. července 2024, dostupné na: <https://jerusalemdeclaration.org/>.

Jeruzalémská deklaráce byla pozitivně přijata některými akademiky a politiky, kteří ji považují za důležitý krok směřující k obraně svobody projevu a současně k vymezení legitimní kritiky Izraele. Deklarace byla propagována některými demokratickými členy amerického Kongresu, kteří doporučili, aby ji Ministerstvo zahraničí USA používalo spolu s IHRA definicí.⁴² Nicméně nebyla formálně přijata žádnou významnou mezinárodní institucí, jako tomu je u IHRA definice.

Jeruzalémská deklaráce byla kritizována za to, že se snaží vymezit se vůči IHRA definici, což může podryvat konsenzus a oslabovat boj proti antisemitismu. Někteří kritici také tvrdí, že JDA může být použita k ospravedlňování skutečného antisemitismu, neboť se snaží zahrnout opatření proti antisemitismu do širšího boje proti všem formám rasismu a diskriminace⁴³.

2.3.3 3D test Natana Šaranského

Jak je z výše zmiňovaných definic patrné, samotná definice antisemitismu nepředstavuje problematický koncept, pokud se nejedná o témata související se Státem Izrael, Palestinou a sionismem. Nejcitlivější otázkou je vymezení hranice mezi konstruktivní kritikou Státu Izrael a jeho vlády, případně samotného sionismu, a antisemitismem. Nabízejí se otázky: Jaký je vztah mezi antisionismem a antisemitismem? Do jaké míry jsou tyto dva jevy nezávislé a kdy už se vzájemně překrývají? Problematické jsou tedy právě výklady definic antisemitismu a zda jsou jednotlivé uváděné příklady pojednávající o Izraeli formou antisemitismu, nebo ne.

*Nový antisemitismus*⁴⁴ je termín, který se objevil na konci 20. a počátku 21. století. Tento pojem obvykle označuje antisionismus a kritiku Izraele, které mohou maskovat nebo zastírat antisemitismus.⁴⁵ Jelikož Nový antisemitismus se schovává za závoj kritiky Izraele, je náročnější jej odhalit. Zastánci tohoto pojmu tvrdí, že moderní antisemitismus se často

⁴² Marc Rod, „Progressive Reps Push Antisemitism Definitions That Allow for Increased Criticism of Israel“, *Jewish Insider*, 26. duben 2021, navštíveno 29.července, dostupné na: <https://jewishinsider.com/2021/04/progressive-house-dems-ihra-definition-antisemitism/>.

⁴³ Asaf Romirowsky Gerald M. Steinberg, „The Jerusalem Declaration’s Bogus Definition of Anti-Semitism“, *Text, The National Interest* (The Center for the National Interest, 4. duben 2021), navštíveno 29.července, dostupné na: <https://nationalinterest.org/blog/middle-east-watch/jerusalem-declaration%E2%80%99s-bogus-definition-anti-semitism-181960>.

⁴⁴ V odborné literatuře pojednávající o moderním antisemitismu a jeho konkrétních projevech se často zmiňuje „New Antisemitism“, „Anti-Israelism“ nebo také „Israelophobia“.

Jerome A. Chanes, „What’s ‚New‘ — and What’s Not — About the New Antisemitism?“, ed. Abraham H. Foxman et al., *Jewish Political Studies Review* 16, č. 1/2 (2004): str. 111–24.

⁴⁵ Mikael Shainkman, ed., *Antisemitism Today and Tomorrow: Global Perspectives on the Many Faces of Contemporary Antisemitism*, *Antisemitism Studies* (Brighton, MA: Academic Studies Press, 2018). str.17-21.

projevuje jako delegitimizace Izraele, démonizace Izraele a aplikace dvojích standardů na jeho politiku a činy.

Citlivou otázkou hranice mezi antisionismem a antisemitismem se zabývá 3D test antisemitismu. 3D test antisemitismu, který vytvořil Natan Šaranský, se používá k identifikaci, kdy rétorika a činy týkající se Izraele překračují hranici konstruktivní kritiky a nesou prvky antisemitismu.⁴⁶

3D Test zahrnuje tři hlavní body:

1. **DÉMONIZACE:** Kritika, která zobrazující Izrael v démonickém světle, často přehnaně negativně a nespravedlivě, je antisemitská. Pokud kritika používá metafory, obrazy nebo rétoriku, které naznačují, že Izraelci nebo Židé jsou zlí, jedná se opět o projekci antisemitských konspiračních mýtů a rétoriky. Jedním z příkladů může být vytváření lživých, dehumanizujících nebo stereotypních obvinění vůči Židům jako takovým nebo vůči moci Židů jako kolektivu – například, mýtus o světovém židovském spiknutí nebo o tom, že Židé ovládají média, ekonomiku, vládu nebo jiné společenské instituce. Dalším častým příkladem je, vykreslování Izraele jako ztělesnění všeho zla, například prostřednictvím přehnaných obvinění nebo dokonce srovnávání s nacisty.
2. **DVOJÍ STANDARDY:** Použití různých souborů zásad na podobné situace, tedy aplikování odlišných morálních kritérií na Izrael než na ostatní země. Například kritizování Izraele za činy, které jsou přehlíženy u jiných států. Pokud někdo kritizuje Izrael a pouze Izrael v určitých otázkách, ale rozhodne se ignorovat podobné situace, které provádějí jiné země; hodnotí Izrael přísněji než jiné země; nebo dokonce klade na Izrael požadavky, která by od jiného státu neočekával, tak se dopouští vůči Izraeli dvojích standardů, které jsou podle 3D testu antisemitské. Na tento princip je často poukazováno, když OSN kritizuje Izrael za porušování lidských práv, ale ignoruje podobné nebo horší porušování v jiných zemích jako jsou Čína, Írán nebo Sýrie.
3. **DELEGITIMIZACE:** Poslední písmeno „D“ označuje delegitimizaci - popírání práva Izraele na existenci jako legitimního státu pro židovský lid, což se může projevat v tvrzeních, že Izrael nemá právo existovat. Takové tvrzení diskriminuje Židy tím, že je vyčleňuje jako osoby, které nemají nárok na základní právo sebeurčení, jak je stanoveno mezinárodním právem. Stejně tak jako je jakákoli

⁴⁶ Natan Sharansky (2004): *3D Test of Anti-Semitism: Demonization, double standards, delegitimization*. In: *Jewish Political Studies Review* 16, str. 3–4.

diskriminace určité etnické, náboženské, rasové nebo národnostní skupiny považována za formu rasismu, je delegitimizace práva židovského národa na sebeurčení považována za antisemitismus.

3D test antisemitismu je tedy soubor kritérií, která pomáhají rozlišovat mezi legitimní kritikou Izraele (případně i sionismu) a chováním, které je motivováno nenávistí nebo předsudky vůči židovskému národu. Tento test byl vytvořen Natanem Šaranským, bývalým sovětským disidentem a izraelským politikem. Natan Šaranský vytvořil tento koncept v roce 2004. Test byl poprvé publikován v žurnálu *Jewish Political Studies Review*, který vydává izraelský think tank *Jerusalem Center for Public Affairs*.⁴⁷

Stejně jako tomu je u ostatních definic antisemitismu, kritici tvrdí, že 3D test je vágní a může být zneužit k označování legitimní politické kritiky Izraele za antisemitismus. Kritéria jako „démonizace“ či „delegitimizace“ mohou být vnímány subjektivně různě. Někteří argumentují, že test ne vždy jasně rozlišuje mezi oprávněnou kritikou politiky izraelské vlády a skutečným antisemitismem. Existují také obavy, že by mohl být použit k umlčení diskuse o lidských právech Palestinců a politických otázkách pojednávacích o Státu Izrael, nebo sionismu.⁴⁸

⁴⁷ Natan Sharansky (2004): *3D Test of Anti-Semitism: Demonization, double standards, delegitimization*. In: *Jewish Political Studies Review* 16, str. 3–4.

⁴⁸ Jonathan Judaken (2008). "So what's new? Rethinking the 'new antisemitism' in a global age" (PDF). *Patterns of Prejudice*. 42 (4–5): str. 531–560.

3 Antisemitismus a antisionismus v Íránu

Historie antisemitismu v Íránu sahá hluboko do minulosti. V předmoderní době byly židovské komunity v Íránu, ačkoliv menšinové, většinou tolerovány a měly relativní míru autonomie.⁴⁹ Až do 18.století⁵⁰ se antisemitismus se projevoval spíše sporadicky.⁵¹

Před vznikem nezávislého Státu Izrael byl Írán státem s největší židovskou menšinou na Blízkém východě. Persie⁵² byla domovem početné židovské komunity, která na íránském území žila dlouho před příchodem islámu. Konkrétní zmínky o Židech na území dnešního Íránu můžeme nalézt už ve Starém zákoně.⁵³

V 6.století př. o. l. došlo k dobytí Jeruzaléma babylonským králem Nabukadnesarem II. a následnému deportování Židů do Babylonie. Po dobytí Judského a Izraelského království se Izraelité ocitli ve vyhnanství (galut). Od babylonského exilu začíná dlouhé období, kdy Židé žili v diaspoře. Židé tedy žijí na území dnešního Íránu již více než 2500 let.⁵⁴ Íránská židovská komunita patří k jedněm z nejstarších nepřetržitě existujících židovských komunit na světě.

V roce 539 př. n. l. dobyl perský král Kýros II. Veliký Babylon a povolil Židům návrat do Jeruzaléma. Mnoho Židů však zůstalo v Babylónii a postupně se usadilo i v dalších částech Perské říše, včetně dnešního Íránu. Během perské nadvlády se židovská komunita v oblasti rozvíjela a Židé žili relativně svobodně. Kýros II. je často vnímán jako osvícený vládce, který podporoval náboženskou toleranci.⁵⁵

Perská židovská komunita žila na území Íránu několik tisíciletí, integrovala se do íránské společnosti, přičemž si ale uchovala svojí vlastní židovskou identitu. Zároveň si perští Židé vyvinuli celou řadu vlastních tradic a zvyků, včetně jazyka – tj. judeo-

⁴⁹ Nutno zmínit, že s výjimkou 16.století, kdy se k moci dostali Safiovcí, kteří z ší'ismu dvanácti imámů udělali státní náboženství Perské říše. Židé byli ší'itskými duchovními označeni jako rituálně nečistí – museli žít v segregovaných čtvrtích (*mahale*), nesměli vstoupit do domů muslimů, nebo dokonce nesměli ani vyjít ven ze svých domovů, když zrovna přšelo, aby „neotrávili“ podzemní vodu.

⁵⁰ V 18. a 19.století vládli na území dnešního Íránu Kadžárovci, pod jejichž nadvládou čelili Židé opět diskriminaci a těžkým životním podmínkám.

⁵¹ Katajun Amirpur, „Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMIS* 52, č. 3–4 (2012): str. 372. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

⁵² Název „*Persie*“ budu používat v kontextu, kdy píšou o starší historii do roku 1935, kdy Rezá Šáh změnil název státu na *Írán*. V textu, kde budu popisovat historický vývoj od roku 1935 budu používat termín „*Írán*“.

⁵³ Houman Sarshar (ed.), *Esther's Children: A Portrait of Iranian Jews* (Center for Iranian Jewish Oral History Graduate Society Foundation, 2005), str. 4.

⁵⁴ Houman Sarshar (ed.), „The Achaemenid Period“ v *Esther's Children: A Portrait of Iranian Jews* (Center for Iranian Jewish Oral History Graduate Society Foundation, 2005), str. 3-12.

⁵⁵ *Ibid.*

perštinu.⁵⁶ Perská kultura měla značný vliv na vývoj rabínskému judaismu, například samotný Babylonský Talmud, který je druhým nejdůležitějším textem judaismu, vznikl během vlády Sásánovců na území dnešního Iráku a západního Íránu.⁵⁷

Židé žijící v Persii si vedli zpravidla lépe než židovské komunity v jiných částech islámského světa (nepochybně lépe než Židé žijící pod křesťanskou nadvládou)⁵⁸. Židé a křesťané (jako nemuslimové) byli pod islámskou nadvládou zákonem chráněni. Nemuslimští obyvatelé žijící v islámské zemi byli legálně „chráněni“ ve smyslu, že daný stát musel podle práva šarí‘a chránit jedincův život, majetek a svobodu vyznání. Člen jedné z těchto menšin, musel být na oplátku loajální státu a platit *džizju* – tedy daň z hlavy.

V islámském světě byli Židé a křesťané označováni jako *Ahl al-kitáb* – lidé knihy, což jim zaručuje status *dhimmi* – chráněné menšiny. I přesto ale Židé čelili perzekuci a vztahovala se na ně speciální diskriminační pravidla. Museli se oblékat tak, aby se odlišili od muslimské populace, bydleli ve vlastních segregovaných čtvrtích, nesměli stavět domy vyšší než domy muslimů, museli platit daň z hlavy, opakovaně byli v průběhu historie nuceni ke konverzím k islámu atd.⁵⁹

Míra perzekuce perských Židů se během historického vývoje proměňovala. Ač byla diskriminační pravidla formálně stanovena, v některých obdobích nebyla nijak vymáhána a společnost se jimi tedy ani neřídila.⁶⁰

Situace íránských Židů žijících se významně zlepšila s nástupem dynastie Pahlaví (1925–1979). Rezá Šáh byl prvním šáhem, který po 1400 letech veřejně projevil úctu k židovské víře poklonou Tóře při návštěvě isfahánské synagogy na konci 20. let 20. století.⁶¹ Rezá Šáh i jeho syn a následovník Mohamad Rezá Šáh prosazovali modernizační reformy, jejichž součástí byla i sekularizace. Jelikož se v tomto období íránská národní identita stala nezávislou na náboženství, postavení Židů v íránské společnosti se výrazně zlepšilo. Židé mohli pracovat ve státní byrokracii a byli dokonce povoláváni do armády.

⁵⁶ Daniel Tsadik. *Identity among the Jews of Iran* v: Abbas Amanat a Farzin Vejdani „Iran Facing Others“ (PALGRAVE MACMILLAN, New York, 2012). str. 221-244.

⁵⁷ Yaakov Elman. „Talmud & Middle Persian Culture“, navštíveno 10. července 2024, dostupné na: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/talmud-middle-persian-culture>.

⁵⁸ Mark R. Cohen, *Pod křížem a půlměsícem: Židé ve středověku*, Vydání první, Světová náboženství (Praha: Vyšehrad, 2013).

⁵⁹ Houman Sarshar (ed.), *Esther's Children: A Portrait of Iranian Jews* (Center for Iranian Jewish Oral History Graduate Society Foundation, 2005).

⁶⁰ Katajun Amirpur, „Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMIS* 52, č. 3–4 (2012): str. 375. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

⁶¹ Katajun Amirpur, „Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMIS* 52, č. 3–4 (2012): str. 378. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

Přestali platit daň z hlavy (*džizju*) a začali se stěhovat ze svých segregovaných oblastí (*mahale*) do muslimských čtvrtí.⁶²

S islámskou revolucí v roce 1979, vedenou ájatolláhem Chomejním, došlo k dramatické změně v postavení židovské komunity v Íránu. Již v předrevolučním období Chomejní používal ve svých projevech antisemitské motivy.⁶³ Po revoluci byl v Íránu nastolen teokratický režim, který se začal otevřeně vymezovat proti Izraeli a sionismu, což mělo za následek zvýšený tlak na židovské obyvatelstvo.

Po vyhlášení Íránské islámské republiky začal Chomejní rétoricky rozlišovat mezi Židy a Izraelem (a sionisty). I přesto, že judaismus je spolu s křesťanstvím v Islámské republice Írán zákonem povolené náboženství, Židé byli často spojováni se Státem Izrael, což vedlo k nárůstu nepřátelství vůči nim.⁶⁴ Mnoho Židů bylo nuceno po revoluci opustit zemi, a ti, kteří zůstali, čelili různým formám diskriminace a pronásledování.⁶⁵

I přesto, že velká část íránských Židů z Íránu emigrovala po vzniku Státu Izrael po roce 1948 a následně znovu po islámské revoluci, dodnes v Íránu zůstává početná židovská komunita.⁶⁶ I v současnosti je íránská židovská komunita stále ještě druhou největší židovskou komunitou na území Blízkého východu (samozřejmě po Státu Izrael).⁶⁷ Tito perští Židé vnímají Írán jako svůj domov, ze kterého, i přes opakované výzvy k emigraci ze strany Izraele, nechtějí odejít.⁶⁸

V současnosti je antisemitismus v Íránu úzce spjat s antisionistickou ideologií státního aparátu. Íránská vláda oficiálně rozlišuje mezi židovstvím jako náboženstvím a sionismem jako politickou ideologií, avšak v praxi se tyto dva pojmy často překrývají. Íránští představitelé pravidelně používají antisemitskou rétoriku, obviňují Židy a Izrael z nejrůznějších konspirací a hrozeb pro světový mír. Proti-izraelská propaganda je v Íránu běžná ve všech státem ovládaných médiích a oficiálních prohlášeních představitelů

⁶² Daniel Tsadik. *Identity among the Jews of Iran* v: Abbas Amanat a Farzin Vejdani „Iran Facing Others“ (PALGRAVE MACMILLAN, New York, 2012). str. 227.

⁶³ Daniel Tsadik. *Identity among the Jews of Iran* v: Abbas Amanat a Farzin Vejdani „Iran Facing Others“ (PALGRAVE MACMILLAN, New York, 2012). str. 233.

⁶⁴ Daniel Tsadik. *Identity among the Jews of Iran* v: Abbas Amanat a Farzin Vejdani „Iran Facing Others“ (PALGRAVE MACMILLAN, New York, 2012). str. 233.

⁶⁵ Chomejní považoval Izrael a sionismus za nástroj západní snahy ovládnout muslimské země a porazit islám. Izrael a sionismus jako takové považoval za existenční nepřátele islámu a ti Židé v Íránu, kteří byli považováni za osoby spojené s Izraelem nebo sionismem, měli být přísně potrestáni.

⁶⁶ V Íránu je několik aktivních židovských obcí, ovšem nejvýznamnější je ta v Teheránu.

⁶⁷ „Jewish Population by Country 2024“, navštíveno 9. července 2024, dostupné na: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/jewish-population-by-country>.

⁶⁸ Katajun Amirpur, „Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAM* 52, č. 3–4 (2012): str. 370-399. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

islámské republiky. Antisemitismus se projevuje i v různých formách kulturních a politických kampaní, které často zobrazují Židy v negativním světle. I navzdory tomu v Íránu doposud zůstává nemalá židovská komunita, která má sice zaručená určitá práva, přesto žije v prostředí plném nedůvěry a nepřátelství.

4 Vývoj iránsko-izraelských vztahů

Na počátku 20.století si Persie a rozvíjející se sionistické hnutí v Palestině udržovaly relativně neutrální vztahy. Někteří perští Židé se identifikovali se sionistickým hnutím a řada z nich se do tehdejší Palestiny přestěhovala.

Během 30.let se ovšem Írán pod vedením Rezy Šáha Pahlavího začal intenzivně sblížovat s nacistickým Německem. Tento vztah byl poháněn vzájemnými ekonomickými zájmy, zejména prostřednictvím "Nového plánu" ministra hospodářství Říše Hjalmara Šachta, který prosazoval vzájemnou obchodní výměnu během hospodářské krize.⁶⁹ V roce 1937 dokonce předseda iránského parlamentu H. Esfandijarí navštívil Adolfa Hitlera, načež ve fiskálním roce 1940–41 dosáhl podíl Německa na iránském zahraničním obchodu přibližně 45,5 %.⁷⁰ Některé iránské časopisy a autoři propagovali nacistické rasistické teorie, občas zdůrazňovali árijský původ Íránců, s vyloučením Semitů, tedy včetně Židů.⁷¹

Na začátku druhé světové války se Írán pod vedením Rezy Šáha pokusil udržet neutralitu, ale situace se rychle zkomplikovala kvůli strategickým zájmům spojeneckých mocností, zejména Velké Británie a Sovětského svazu. Rezá Šáh se snažil modernizovat zemi a snížit vliv Britů a Sovětů. Ovšem v roce 1941 došlo v Íránu k významné politické změně, kdy byl Rezá Šáh Pahlaví sesazen z trůnu a nahrazen svým synem Mohamadem Rezou Šáhem Pahlavím. Rezá Šáh, který vládl od roku 1925, byl svržen spojeneckými silami během druhé světové války právě kvůli proněmeckým sympatiím, ale také i kvůli strategické poloze Íránu, která byla klíčová pro dodávky Spojenců.⁷² Britové a Sověti proto obsadily Írán a donutili Rezu Šáha abdikovat ve prospěch syna, který byl považován za více prozápadního a ochotného spolupracovat se spojenci.⁷³

Tři roky po konci druhé světové války, v květnu 1948 byl oficiálně založen Stát Izrael. Mohamad Rezá Šáh Pahlaví měl pragmatický vztah k nově vzniklému židovskému státu. Zpočátku Írán formálně neuznal Izrael diplomaticky, nicméně časem se mezi oběma zeměmi vyvinuly spojenecké vztahy.

⁶⁹ Jennifer Jenkins. "Iran in the Nazi New Order, 1933–1941." *Iranian Studies* 49, no. 5 (2016): str. 727–51. <http://www.jstor.org/stable/26157186>.

⁷⁰ Daniel Tsadik. *Identity among the Jews of Iran* v: Abbas Amanat a Farzin Vejdani „Iran Facing Others“ (PALGRAVE MACMILLAN, New York, 2012). str. 228.

⁷¹ Ibid.

⁷² Jennifer Jenkins. "Iran in the Nazi New Order, 1933–1941." *Iranian Studies* 49, no. 5 (2016): str. 727–51. dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/26157186>.

⁷³ Lior B. Sternfeld, „Shifting Demographics: The Arrival of Ashkenazi and Iraqi Jews“ v: *Between Iran and Zion: Jewish Histories of Twentieth-Century Iran* (Redwood City, UNITED STATES: Stanford University Press, 2018), str. 17–19. dostupné na:

<http://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=5527518>.

4.1 Vztahy od vzniku Státu Izrael až do Islámské revoluce v Íránu (1948–1979)

Vznik Státu Izrael předznamenal první masivní migrační vlnu íránských Židů do nově vzniklého Státu Izrael – čtvrtina íránské židovské populace vykonala aliju⁷⁴. Někteří emigrovali kvůli svému sionistickému přesvědčení, zatímco mnoho dalších Židů se z Íránu přestěhovalo do Izraele ze socio-ekonomických důvodů.⁷⁵

Po vzniku Státu Izrael v roce 1948 byly vztahy mezi Íránem a Izraelem nejprve založeny na spolupráci, avšak měly pragmatický charakter. V roce 1950 bylo neveřejně otevřeno izraelské velvyslanectví v Teheránu, čímž Írán pod vládou šáha Mohamada Rezy Pahlavího de facto uznal Stát Izrael, ačkoli oficiální diplomatické vztahy nebyly navázány. Sám Írán nikdy neotevřel oficiální ambasádu v Izraeli.⁷⁶

Mezi roky 1957–58 byly navázány formální vztahy mezi Mosadem⁷⁷ a íránskou tajnou policií a zpravodajskou agenturou SAVAKem (سازمان اطلاعات و امنیت کشور; Sázemán-ettelá'at va amnijat-e kešvar), která byla založena v roce 1957 za vlády Mohamada Rezy Pahlavího.⁷⁸ Následně v 60. letech probíhala významná spolupráce mezi SAVAKem a izraelskou zpravodajskou službou Mosad, což bylo zvláště důležité vzhledem ke společným arabským nepřátelům a tehdejšímu napětí. Tato spolupráce byla zaměřena na výměnu zpravodajských informací, školení a technickou podporu.⁷⁹ Mosad pomáhal SAVAKu s modernizací jeho zpravodajských operací a poskytoval odborné znalosti v oblasti sledování, výslechů a kontra-zpravodajských operací. Spolupráce byla pro obě strany výhodná, protože umožňovala Íránu lépe kontrolovat vnitřní opozici a Izraeli získávat důležité informace o situaci na Blízkém východě.

Tento pragmatický přístup byl motivován jak společnými geopolitickými zájmy, tak strategickými úvahami a je označován jako „periferní doktrína“. Politika periferní

⁷⁴ Alija je souhrnný název pro židovskou imigraci do tehdejší Palestiny a od roku 1948 do Státu Izrael. Židé hovoří o „návratu do domova svých otců“.

⁷⁵ Daniel Tsadik. *Identity among the Jews of Iran* v: Abbas Amanat a Farzin Vejdani „Iran Facing Others“ (PALGRAVE MACMILLAN, New York, 2012). str. 228.

⁷⁶ Dalia Dassa Kaye, Alireza Nader, a Parisa Roshan, „A Brief History of Israeli-Iranian Cooperation and Confrontation“, in *Israel and Iran, A Dangerous Rivalry* (RAND Corporation, 2011), str. 9–18. <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd.7>.

⁷⁷ Mosad je zpravodajská služba Izraele s vnějším polem působnosti (tj. zahraniční rozvědka).

⁷⁸ Tato organizace byla zodpovědná za potlačování politické opozice a udržování režimu Pahlaví u moci. SAVAK byl nechvalně známý svými brutálními metodami, včetně mučení a mimosoudních poprav.

⁷⁹ Amirpour, Katajun. *Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel: Is the Present Iranian State Islamofascist?* Die Welt des Islams. Brill, 2012, (52), str. 380.

aliance byla strategická koncepce zahraniční politiky Izraele v 50. a 60. letech 20. století, kterou navrhl David Ben Gurion, první izraelský premiér. Tato politika byla zaměřena na vytvoření Izraelského společenství s nearabskými státy (zejména s Íránem, Tureckem a Etiopií) a etnickými menšinami v regionu Blízkého východu a jeho okolí (Kurdové, křesťané a Berbeři), aby se posílila bezpečnost a politická stabilita Izraele.⁸⁰ Tato spolupráce byla pro oba státy výhodná a trvala až do konce 70. let.

Obě země spolupracovaly na různých ekonomických a vojenských projektech. Írán dodával Izraeli ropu, zatímco Izrael poskytoval Íránu technologickou a vojenskou pomoc (prodej zbraní). Vztahy v této oblasti dosáhly svého vrcholu po šestidenní válce v červnu 1967, kdy Izrael přesvědčil Írán, aby obě země společně vybudovaly ropovod Ejlat-Aškelon spojující Rudé a Středozemní moře, který by nejen usnadnil vývoz íránské ropy do Izraele, ale umožnil Teheránu přístup k evropským ropným trhům.⁸¹

Později v roce 1973 Organizace arabských zemí vyvážejících ropu (OPEC) oznámila, že zavádí úplné ropné embargo vůči zemím, které podpořily Izrael během jomkipurské války v roce 1973, která začala poté, co Egypt a Sýrie zahájily rozsáhlý překvapivý útok v nakonec neúspěšném pokusu získat zpět území, která ztratily ve prospěch Izraele během šestidenní války v roce 1967. Arabské země chtěly bojkotem Izrael potrestat, přičemž Írán se k jejich bojkotu nepřidal. Díky tomu Írán i šáhův režim z ropné krize významně benefitovali.⁸² Dále v roce 1977 byl také zahájen tajný vojenský program „Projekt Flower“, v jehož rámci se Írán a Izrael společně podíleli na vývoji raketových systémů.⁸³

Dobré vztahy mezi Izraelem a Íránem přinesly i lepší postavení Židům v íránské společnosti. Zatímco v arabských zemích byli Židé po vzniku Státu Izrael postupně vyhnáni, prohlubující mezinárodní spolupráce obou zemí přinesla íránským Židům ekonomickou prosperitu a kulturní autonomii. Íránští Židé vystoupali do vysokých pozic ve státní správě i institucích.⁸⁴

⁸⁰ David Menashri, „Iran, Israel and the Middle East Conflict1“, *Israel Affairs* 12, č. 1 (leden 2006): str. 107–22. <https://doi.org/10.1080/13537120500381901>.

⁸¹ Marta Furlan, „Israeli-Iranian Relations: Past Friendship, Current Hostility“, *Israel Affairs* 28, č. 2 (4. březen 2022): str. 171. <https://doi.org/10.1080/13537121.2022.2041304>.

⁸² Dalia Dassa Kaye, Alireza Nader, a Parisa Roshan, „A Brief History of Israeli-Iranian Cooperation and Confrontation“, in *Israel and Iran, A Dangerous Rivalry* (RAND Corporation, 2011), str. 9–18. dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd.7>.

⁸³ Gawdat Bahgat, „Iran’s Ballistic-Missile and Space Program: An Assessment“, *Middle East Policy* 26, č. 1 (březen 2019): str. 33. <https://doi.org/10.1111/mepo.12398>.

⁸⁴ Katajun Amirpur, „Iran’s Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMIS* 52, č. 3–4 (2012): str. 380. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

4.2 Islámská revoluce (1979)

Dlouhodobá nespokojenost s autokratickým režimem Mohamada Rezy Šáha vyvrcholila v roce 1979 íránskou revolucí. Mohamad Rezá Šáh byl obviňován z korupce, zavraždění oponentů, porušování lidských práv a přílišné závislosti na Spojených státech. Levicové organizace, dělníci a odborové svazy, náboženští vůdci a duchovenstvo, studenti a intelektuálové, ale i tradiční obchodníci (*bázári*) se, i přes své ideologické rozdíly, sjednotili v odporu proti šáhovi a jeho režimu, což vedlo k úspěchu revoluce, která svrhla dynastii Pahlaví. Klíčovou roli hrála náboženská opozice vedená ájatolláhem Rúholláhem Chomejmím, která se stavěla proti sekularizaci a západnímu vlivu v Íránu. Po pádu monarchie byla založena Íránská islámská republika (ÍIR).

Islámská revoluce vedla k dramatickému obratu ve vztazích mezi Íránem a Izraelem. Ideologie nového režimu byla založena na principech islámského práva (*šaría*) a teorie *velájat-e faqih* (vláda islámských právníků), kterou prosazoval Chomejmí. Tento systém kombinoval moc náboženské autority s politickou mocí, přičemž nejvyšší duchovní vůdce měl konečnou kontrolu nad vládou. Nový režim zdůrazňoval odpor vůči západnímu imperialismu a podporu islámských hodnot a solidarity s ostatními muslimskými národy.

Nové íránské vedení, zejména pod vedením ájatolláha Chomejmího, zaujalo silně proti-izraelský postoj a označilo Izrael za symbol západního vlivu a útlaku na Blízkém východě. Ájatolláh Rúholláh Chomejmí, nazval Izrael "*malým Satanem*"⁸⁵ a začal podporovat palestinské hnutí a jiné anti-izraelské skupiny. Írán přerušil všechny diplomatické vztahy s Izraelem a započal otevřenou podporou organizací, jako je Hizballáh v Libanonu, které byly zaměřeny na boj proti Izraeli. Tato změna politiky vedla k eskalaci napětí mezi oběma státy.

Antisionismus a otevřené nepřátelství vůči Izraeli se stalo ústředním motivem íránské státní propagandy. Vyostřená rétorika ze strany íránské vlády byla doprovázena i vyhlášením Dne Jeruzaléma (روز قدس, *Rúz-e Qods*⁸⁶), který se v Íránu každoročně koná poslední pátek v měsíci ramadánu. Tento svátek se slaví s cílem symbolicky projevit solidaritu s Palestinci a vyjádřit opozici vůči izraelské kontrole Jeruzaléma⁸⁷ a také jako součást širšího protizápadního a protiizraelského postoje íránské vládnoucího režimu.

⁸⁵ Spojené státy americké jsou „*velký satan*“, zatímco Izrael je vnímán jako americký satelit na Blízkém východě, tudíž Izrael je podle Chomejmího „*malý satan*“.

⁸⁶ „*Al-Quds*“ znamená arabsky „Jeruzalém“, „*Rúz-e Qods*“ znamená persky „Den Jeruzaléma“.

⁸⁷ Jeruzalém je posvátným městem pro Židy, muslimy i křesťany.

Den Jeruzaléma byl poprvé vyhlášen v Íránu v roce 1979 ájatolláhem Chomejním, krátce po íránské islámské revoluci.⁸⁸

Boj proti západnímu vlivu a antisionismus představují dva důležité ideologické pilíře Íránské islámské republiky. Nový íránský režim začal intenzivně vytvářet nepřátelské entity, kterým je třeba vzdorovat. Islámská republika měla stát v čele boje proti tomuto utlačovateli – již s mezinárodním přesahem. Přístup a používaná rétorika íránského režimu zásadně ovlivnily globální vnímání izraelsko-palestinského konfliktu. Konflikt, který byl do islámské revoluce vnímán jako národnostní geopolitický konflikt, byl najednou Íránem rámován jako konflikt náboženský⁸⁹. Revoluční ideologie a radikální rétorika režimu však přivedla Írán do mezinárodní izolace.

4.3 Od islámské revoluce po nástup Mahmúda Ahmadínežáda (1979–2005)

Po revoluci v Íránu došlo k významným změnám v diplomatických vztazích mezi Íránem a Izraelem. Islámská revoluce ukončila období partnerství mezi Íránem a Izraelem. I přesto měl Izrael nadále zájem zachovat si diplomatické vztahy s Íránem.⁹⁰ Ovšem izraelská ambasáda v Teheránu byla uzavřena a její budova byla předána Organizaci pro osvobození Palestiny (PLO). Tento krok symbolizoval radikální obrat v íránské zahraniční politice, která se změnila od úzké spolupráce s Izraelem během vlády šáha k odporu vůči Izraeli a pevné podpoře Palestiny.⁹¹

Po revoluci byli íránští Židé plošně obviňováni za šáhovu spolupráci s Izraelem a odsuzováni za zisky, které někteří z nich během jeho vlády vydělali na obchodování. Jen v roce 1980 bylo sedm íránských Židů odsouzeno k trestu smrti. Obvinění proti nim obvykle byla: špionáž pro Izrael, spolčování se sionismem, korupce a zrada.⁹² V důsledku islámské revoluce došlo k druhé vlně masové emigrace Židů z Íránu během 20.století.⁹³

⁸⁸ David Menasheri, „IRAN’S REGIONAL POLICY: BETWEEN RADICALISM AND PRAGMATISM“, *Journal of International Affairs*, 60, 2007, č. 2 (2024): str. 153–67.

⁸⁹ David Menashri, „Iran, Israel and the Middle East Conflict1“, *Israel Affairs* 12, č. 1 (leden 2006): str. 107–22. <https://doi.org/10.1080/13537120500381901>.

⁹⁰ David Menashri, „Iran, Israel and the Middle East Conflict1“, *Israel Affairs* 12, č. 1 (leden 2006): str. 107–22. <https://doi.org/10.1080/13537120500381901>.

⁹¹ Alavi, Seyed Ali. „Palestine and Iran.“ In *Between Diplomacy and Non-Diplomacy*. Cham: Springer International Publishing str. 282. https://doi.org/10.1007/978-3-031-09756-0_14.

⁹² Katajun Amirpur, „Iran’s Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMUS* 52, č. 3–4 (2012): str. 382. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

⁹³ Většina z nich ale neimigrovala do Izraele, emigrovali primárně do USA. Do Izraele po r.1979 emigrovaly pouze jednotky tisíc íránských Židů.

Krátce poté ovšem Chomejní a nový iránský režim začali rozlišovat mezi „Židy“ a „sionisty“ (potažmo Izraelem - Izraelci). Židovská komunita v Íránu byla uznána jako nezávislá na „sionistech“, tudíž jí bylo umožněno v Íránu zůstat.⁹⁴ Dokonce po vítězství islámské revoluce v Íránu ájatolláh Chomejní vydal oficiální fatwu na ochranu náboženských menšin. Íránští Židé se však museli distancovat od sionismu a svůj případný vztah ke Státu Izrael nesměli nedávat žádným způsobem najevo. I přesto bylo a stále je s Židy v Íránu zacházeno jako s občany druhé kategorie.⁹⁵

Íránská islámská republika prezentovala Izrael jako strůjce veškerého zla. Důležitým motivem iránské revoluční ideologie byl boj proti imperialismu a podle Chomejního „*Izrael byl založen imperialismem k potlačování a vykořisťování muslimů a od té doby je podporován všemi imperialisty*“.⁹⁶ Pro Chomejního byl boj za Palestinu přední linií islámského odporu proti bezvěrcům. *Americká politika vůči porevolučnímu Íránu byla přičítána právě Izraeli, sionismu a židovskému kapitalismu.*⁹⁷

Íránský islámský režim kategoricky odmítal existenci Státu Izrael v regionu a Írán se stal jedním z hlavních podporovatelů palestinských ozbrojených skupin a jiných protiizraelských organizací. V 80. a 90. letech 20. století se Írán a Izrael nepřímo střetávaly prostřednictvím svých spojenců a proxy válek, zejména v Libanonu.⁹⁸

Navzdory ideologickému nepřátelství se iránský přístup k Izraeli vyznačoval značným pragmatismem. Nedlouho po islámské revoluci napadl Irák pod vedením Saddáma Husajna Írán a vypukla krvavá irácko-iránská válka (1980-1988). Režim Saddáma Husajna byl vnímán jako hrozba nejen Íránem, ale také Izraelem. Írán a Izrael tedy opět navázaly jistý druh spolupráce – během irácko-iránské války Izrael prodával Íránu zbraně, transakce byly dokonce schváleny samotným Chomejním. Ač šlo oboustranně výhodnou spoluprací, toto spojení bylo neoficiální a tajné.⁹⁹

⁹⁴ Katajun Amirpur, „Iran’s Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMUS* 52, č. 3–4 (2012): str. 383. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

⁹⁵ *Jews in Islamic Countries: Iran*, Jewish Virtual Library, navštíveno 10. července 2024, dostupné na: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jews-of-iran>.

⁹⁶ David Menashri, „Iran, Israel and the Middle East Conflict1“, *Israel Affairs* 12, č. 1 (leden 2006): str. 110. <https://doi.org/10.1080/13537120500381901>.

⁹⁷ David Menashri, „Iran, Israel and the Middle East Conflict1“, *Israel Affairs* 12, č. 1 (leden 2006): str. 110–112. <https://doi.org/10.1080/13537120500381901>.

⁹⁸ David Menashri, „Iran, Israel and the Middle East Conflict1“, *Israel Affairs* 12, č. 1 (leden 2006): str. 107–22. <https://doi.org/10.1080/13537120500381901>.

⁹⁹ Dalia Dassa Kaye, Alireza Nader, a Parisa Roshan, „A Brief History of Israeli-Iranian Cooperation and Confrontation“, in *Israel and Iran, A Dangerous Rivalry* (RAND Corporation, 2011), str. 9–18. dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd.7>.

V roce 1986 odhalila kauza Írán-Contra, že i přes embargo USA (tedy „velký Satan“) a Izrael („malý Satan“) tajně prodávaly zbraně Íránu. Izrael a Amerika na tuto spolupráci přistoupily výměnou za íránskou pomoc s propuštěním amerických rukojmích v Libanonu.¹⁰⁰

Ze strategického hlediska lze konstatovat, že porevoluční Írán směřuje ke stejnému cíli jako šáhův režim – k regionální hegemonii. Írán a Izrael tedy spolupracovaly, dokud měly společné zájmy. Jak již bylo zmíněno, Izrael významně podpořil Írán v letech 1980–88 ve válce proti Saddámovi Husajnovi. Oba státy se skutečně stáli nepřáteli až poté, co byl Saddám Husajn poražen a došlo rovněž k rozpadu Sovětského svazu¹⁰¹. Toto způsobilo, že Írán a Izrael zůstaly jedinými velkými hráči v regionu, kteří mohou společně zápasit o hegemonii.

Smrt nejvyššího vůdce Chomejního v roce 1989 vedla jeho následníky k pragmatictějšímu přístupu v íránsko-izraelských vztazích. Tento nový postoj trval zhruba jedno desetiletí. Koncem devadesátých let 20.století dokonce izraelský bezpečnostní aparát zvažoval přehodnocení íránské bezpečnostní hrozby, přičemž některé izraelské bezpečnostní elity tvrdily, že je možné snížit napětí, protože Írán nepovažuje Izrael za svou hlavní bezpečnostní výzvu.¹⁰² Jicchak Rabin a následující izraelští premiéři opakovaně zdůrazňovali, že Izrael není v konfliktu s íránským lidem, Íránem, ani islámem, ale pouze s íránským vládnoucím režimem. Podle Efraima Sneha jsou pro Izrael a region Blízkého východu hrozbou především tři elementy íránského režimu: jeho ideologie, expanzionismus a výzbroj.¹⁰³

Dokonce i íránští prezidenti Akbar Hášemi Rafsandžání a Mohamad Chátámí usilovali o politické a ekonomické reformy, které by vyvedly Írán z mezinárodní izolace. Součástí toho byla i snaha o kooperativnější vztahy s Izraelem.¹⁰⁴

Později ale teroristické útoky al-Káidy na budovy Světového obchodního centra v americkém New Yorku z 11.zář 2001 a následné války v Afghánistánu a Iráku měly

¹⁰⁰ R.K. Ramazani, „Ideology and Pragmatism in Iran's Foreign Policy", *The Middle East Journal* 58, č. 4 (1. říjen 2004): str. 1–11. <https://doi.org/10.3751/194034604783997123>.

¹⁰¹ Sovětský svaz už nemohl být potenciálním sponzorem arabských států, které v konečném důsledku už nemohli cílit na to, aby se stali dominantními hráči na geopolitickém poli blízkého východu.

¹⁰² Dalia Dassa Kaye, Alireza Nader, a Parisa Roshan, „A Brief History of Israeli-Iranian Cooperation and Confrontation", in *Israel and Iran, A Dangerous Rivalry* (RAND Corporation, 2011), str. 9–18. dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd.7>.

¹⁰³ David Menashri, „Iran, Israel and the Middle East Conflict", *Israel Affairs* 12, č. 1 (leden 2006): str. 116. <https://doi.org/10.1080/13537120500381901>.

¹⁰⁴ Dalia Dassa Kaye, Alireza Nader, a Parisa Roshan, „A Brief History of Israeli-Iranian Cooperation and Confrontation", in *Israel and Iran, A Dangerous Rivalry* (RAND Corporation, 2011), str. 9–18. dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd.7>.

ovšem zásadní dopad na íránské vztahy s USA. Írán se domníval, že za americkým rozhodnutím zařadit Írán do "osy zla" v lednu 2002 stojí Izrael, a že válka v Iráku měla rovněž sloužit izraelským zájmům. To ovšem také negativně ovlivnilo i íránsko-izraelské vztahy. Izrael skutečně neschovával, že se aktivně snažil vyostřit americké proti-íránské postoje. Izrael zveřejnil důkazy o íránské roli jako státního sponzora teroristických organizací a důkazy o íránských pokusech získat jaderné zbraně. Podle publikace *Patterns of Global Terrorism* „byl Írán i v roce 2002 nejaktivnějším sponzorem terorismu“.¹⁰⁵ Podporoval proti-izraelské aktivity a poskytoval teroristickým organizacím - Hizballáhu, Hamásu, Islámskému džihádu – „financování, bezpečné útočiště, výcvik a zbraně“.¹⁰⁶

Izrael rovněž dlouhodobě upozorňuje na íránský jaderný program, který vnímá jako svou existenční hrozbu. Zdůrazňuje vnímané nebezpečí držení jaderných zbraní Íránem i pro širší region.¹⁰⁷

Po nástupu Mahmúda Ahmadínežáda do úřadu prezidenta Íránu v roce 2005 se situace ještě více zhoršila. Ahmadínežád nechvalně proslul svými otevřeně antisemitskými a antiizraelskými výroky, včetně popírání holocaustu a výzev ke zničení Izraele. Jeho funkční období byla charakterizována radikální rétorikou a zvýšeným napětím mezi oběma státy, což vedlo k dalšímu prohloubení vzájemného nepřátelství. Zároveň Ahmadínežádovy radikální výroky postavily Írán do pozice extremistického aktéra odmítajícího jakákoliv mírová vyjednávání.¹⁰⁸

¹⁰⁵ David Menashri, „Iran, Israel and the Middle East Conflict“, *Israel Affairs* 12, č. 1 (leden 2006): str. 119. <https://doi.org/10.1080/13537120500381901>.

¹⁰⁶ David Menashri, „Iran, Israel and the Middle East Conflict“, *Israel Affairs* 12, č. 1 (leden 2006): str. 119. <https://doi.org/10.1080/13537120500381901>.

¹⁰⁷ Marta Furlan, „Israeli-Iranian Relations: Past Friendship, Current Hostility“, *Israel Affairs* 28, č. 2 (4. březen 2022): str. 170–83. <https://doi.org/10.1080/13537121.2022.2041304>.

¹⁰⁸ Dalia Dassa Kaye, Alireza Nader, a Parisa Roshan, „A Brief History of Israeli-Iranian Cooperation and Confrontation“, in *Israel and Iran, A Dangerous Rivalry* (RAND Corporation, 2011), str. 9–18. dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd.7>.

5 Zahraniční politika Íránské islámské republiky

Směřování íránské zahraniční politiky je zakotveno v ústavě. Ústava Íránské islámské republiky je ideologickou ústavou, jež klade důraz na islámské právo (*šaría*) a vychází z teorie *velájat-e faqih* (vláda islámských právníků), kterou prosazoval Chomejní. Ústava byla přijatá v roce 1979¹⁰⁹ bezprostředně po islámské revoluci. Ústava Íránské islámské republiky pojednává o zahraniční politice v kapitole 10 obsahující čtyři články, kterými se íránská zahraniční politika řídí:

Kapitola Deset: Zahraniční politika

Článek 152: *Zahraniční politika Íránské islámské republiky je založena na odmítnutí jakéhokoli druhu nadvlády, jak v jejím vykonávání, tak i podrobení se jí; zachování všestranné nezávislosti země a její územní celistvosti; obraně práv všech muslimů; neangažovanosti ve vztahu k vládnoucím mocnostem; a vzájemně mírových vztahů s neagresivními státy.*

Článek 153: *Jakákoli forma dohody, která by vedla k zahraniční nadvládě nad přírodními a ekonomickými zdroji, zahraniční nadvládě nad kulturou, armádou a jinými záležitostmi země, je zakázána.*

Článek 154: *Íránská islámská republika považuje lidské štěstí v celé lidské společnosti za svůj ideál. Považuje nezávislost, svobodu a vládu spravedlnosti a pravdy za právo všech lidí na světě. V důsledku toho, zatímco se zcela zdržuje jakéhokoli druhu zásahů do vnitřních záležitostí jiných národů, podporuje boje utlačovaných za jejich práva proti utlačovatelům kdekoli na světě.*

Článek 155: *Íránská islámská republika může udělit amnestii osobám, které hledají politický azyl, pokud podle zákonů Íránu nejsou identifikovány jako zrádci a zločinci.¹¹⁰*

Současný íránský režim je revolučním režimem, jehož ideologie je založena na principu *velájat-e faqih*. Tato teokratická doktrína předpokládá vedení státu kvalifikovanými islámskými právníky, kteří mají být uznáváni lidem a jsou zodpovědní za zachování islámských hodnot ve státě. Zároveň si klade za cíl šířit islámskou revoluční

¹⁰⁹ Po smrti Rúholláha Chomejního nebyl žádný potenciální nástupce nejvyššího vůdce, který by splňoval požadavky dosaženého náboženského vzdělání, jež původní ústava vyžadovala. Ústava tedy byla v roce 1989 upravená, aby mohl být jmenován novým nejvyšším vůdcem Alí Chámeneí.

¹¹⁰ Papan-Matin Firoozeh, překlad. "The Constitution of the Islamic Republic of Iran (1989 Edition)." *Iranian Studies* 47, no. 1 (2014): str. 159–200. <https://doi.org/10.1080/00210862.2013.825505>.

ideologii do dalších zemí.¹¹¹ Zahraniční politika Íránské islámské republiky představuje významný nástroj k prosazování ideologických, politických a ekonomických zájmů na mezinárodní scéně. Akademici zabývající se zahraniční politikou ÍIR ji obvykle popisují jako pragmatickou, spíše než ideologickou.¹¹²

Hlavní spojencem Íránské islámské republiky na Blízkém východě je v současnosti Sýrie, přičemž ÍIR otevřeně podporuje režim Bašára al-Asada. Írán a Sýrie udržují jedno z nejpevnějších spolenectví v regionu, které sahá až do období islámské revoluce v roce 1979. Toto strategické partnerství bylo založeno na společných zájmech a geopolitických hrozbách, zejména na odporu vůči Saddámu Husajnovi a jeho režimu v Iráku¹¹³, Izraeli a západním mocnostem, především Spojeným státům.¹¹⁴ Navíc obě země dnes spojuje i mezinárodní izolace. Írán a Sýrie si vzájemně poskytují diplomatickou, finanční a vojenskou podporu, což jim pomohlo přežít mezinárodní sankce a politický tlak.¹¹⁵

Od islámské revoluce v roce 1979 se íránská zahraniční politika zaměřila na podporu islamistických hnutí a odpor proti západnímu vlivu v regionu, zejména proti USA a také Izraeli. Írán se stal hlavním podporovatelem šíitských militantních skupin, jako je Hizballáh v Libanonu, a využívá tyto skupiny k rozšíření svého vlivu v regionu. Mimo Hizballáh, Írán také podporuje další nevládní aktéry v regionu – například Hútíe v Jemenu, syrské milice, nebo i Hamás v Gaze.

Zahraniční vztahy mezi Íránem a Izraelem jsou od islámské revoluce v roce 1979 výrazně nepřátelské. Íránský režim označuje Izrael za "*nelegitimní sionistický režim*", nebo také jako „*sionistickou entitu*“ a často vyzývá k jeho zničení. Koná tak pomocí svých politických institucí a jejich představitelů, ale také i prostřednictvím státních médií. Podpora palestinských ozbrojených skupin a dalších anti-izraelských organizací je jedním z hlavních motivů íránské zahraniční politiky. Izrael považuje Írán za hlavní bezpečnostní hrozbu, zejména kvůli íránskému jadernému programu a podpoře teroristických organizací, které s Izraelem přímo bojují.

¹¹¹ R.K. Ramazani, „Ideology and Pragmatism in Iran’s Foreign Policy“, *The Middle East Journal* 58, č. 4 (1. říjen 2004): str. 1–11. <https://doi.org/10.3751/194034604783997123>.

¹¹² David Menasher, „IRAN’S REGIONAL POLICY: BETWEEN RADICALISM AND PRAGMATISM“, *Journal of International Affairs*, 60, 2007, č. 2 (2024): str. 153–67.

¹¹³ Sýrie byla jednou z mála arabských zemí, které podporovaly Írán během Íránsko-irácké války (1980–1988), což posílilo vzájemné vztahy mezi oběma státy.

¹¹⁴ David Menasher, „IRAN’S REGIONAL POLICY: BETWEEN RADICALISM AND PRAGMATISM“, *Journal of International Affairs*, 60, 2007, č. 2 (2024): str. 153–67.

¹¹⁵ „Syria, Iran, and the Mideast Conflict: Council on Foreign Relations“, navštíveno 9. července 2024, dostupné na: <https://www.cfr.org/backgrounder/syria-iran-and-mideast-conflict>.

Prezident Íránské islámské republiky má významný, ale ne zcela dominantní vliv na zahraniční politiku. Hlavními aktéry íránské zahraniční politiky jsou nejvyšší vůdce (*rahbar*), kterým je v současnosti Alí Chameneí, a Rada strážců (شورای نگهبان) (*Šorá-je negáhbán*), jež se skládá ze 12 členů, kteří mají konečné slovo ve strategických rozhodnutích. Rahbar musí schválit a podepsat jakékoliv rozhodnutí, aby vešlo v platnost. Prezident má však významný vliv na formulaci a implementaci politiky prostřednictvím ministerstva zahraničních věcí. Významná rozhodnutí, jako jsou jaderné dohody nebo vojenské angažmá, musí být ovšem schválena nejvyšším duchovním vůdcem.

6 Mahmúd Ahmadínežád

V této kapitole představím Mahmúda Ahmadínežáda, jeho cestu do politiky i obě jeho funkční období jako prezidenta Íránu. Mahmúd Ahmadínežád se narodil v roce 1956 v Aradánu do zbožné a chudé rodiny. Jeho skromný původ se později stal definujícím prvkem Ahmadínežádovy politické agendy i rétoriky. Následně se jeho rodina přestěhovala i s Mahmúdem do Teheránu, kde vystudoval stavební inženýrství na Univerzitě vědy a technologie. Byl ovlivněn učením Alího Šarí‘atího a již během studií se angažoval v boji proti šáhovi a jeho režimu. Nebyl však vůdčí osobností islámské revoluce a ani se v této době ještě osobně neznal s žádným budoucím představitelem islámské republiky.¹¹⁶ Ačkoliv sám Ahmadínežád tato obvinění odmítá, údajně se podílel na krizi s rukojmími na americké ambasádě mezi roky 1979–81. Několik rukojmích jej nicméně identifikovalo jako jednoho ze studentských lídrů krize.¹¹⁷

Během irácko-iránské války Ahmadínežád bojoval jako dobrovolník, načež po své službě vstoupil v roce 1986 do revolučních gard, kde působil v paramilitární složce.¹¹⁸ V 80. letech se začal více angažovat v politice a krátce působil jako konzervativní guvernér ve městech Maku a Choj v západním Ázerbajdžánu. V roce 1993 začala jeho politická kariéra, když se stal prvním guvernérem provincie Ardabíl. Co se týče Ahmadínežádova politického potenciálu, byl velmi charismatickou postavou a přesvědčivým řečníkem.

V roce 2003 se byl zvolen primátorem Teheránu díky nízké volební účasti. Během svého dvouletého působení Ahmadínežád zdůrazňoval národní bezpečnost a oslavoval válečné mučedníky, aby získal si podporu armády. Ve svých projevech chválil úsilí armády během iránsko-irácké války a prezentoval jejich činy jako vzor pro iránský lid. Jeho podporovatelé byli často právě příslušníci Revolučních gard.¹¹⁹

Jako primátor Teheránu se rychle proslavil svou konzervativní politikou (zrušil mnoho reformních nařízení) a snahou o návrat k tradičním islámským hodnotám. Ve svých projevech tematizoval především revoluční motivy. Zároveň populisticky redistribuoval

¹¹⁶ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str.111. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

¹¹⁷ „1979 Iran Hostage Crisis Recalled | National Security Archive“, navštíveno 9. července 2024, dostupné na: <https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/iran/2019-11-04/1979-iran-hostage-crisis-recalled>.

¹¹⁸ „Life and Career of Mahmoud Ahmadinejad | Britannica“, navštíveno 9. července 2024, dostupné na: <https://www.britannica.com/summary/Mahmoud-Ahmadinejad>.

¹¹⁹ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str.116. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

rozpočet města tak, aby z něj benefitovali příslušníci Revolučních gard a náboženské instituce, čímž si získal jejich podporu a loajalitu.¹²⁰

6.1 První funkční období Mahmúda Ahmadínežáda (2005–2009)

Mahmúd Ahmadínežád byl zvolen do prezidentské funkce v roce 2005, čímž se stal šestým prezidentem Íránské islámské republiky. Během voleb roku 2005 kandidoval proti stávajícímu íránskému prezidentovi Akbarovi Rafsandžánímu a Mehdímu Karúbímu, přičemž byl podporován konzervativním křídlem. Ač byl v době své kandidatury velmi populární v Teheránu, ve zbytku země nebyl moc známý. I přesto, Ahmadínežád během prezidentských voleb v roce 2005 získal nejvyšší počet hlasů voličů v historii existence islámské republiky. Nejvyšší vůdce Alí Chámeneí pogrataloval nově zvolenému prezidentovi, čímž posvětil výsledek voleb.¹²¹

Ahmadínežád kladl důraz na boj proti korupci, potlačení chudoby, zlepšení sociálního zabezpečení a ekonomickou redistribuci ve prospěch chudších vrstev. Svým populistickým narativem se zaměřoval na podporu chudých. V tomto období žilo asi 50% venkovského a 20% městského obyvatelstva na hranici chudoby.¹²²

Ahmadínežád byl prvním prezidentem od roku 1981, který nebyl zároveň duchovním. Snažil se působit jako zbožný muž s prostým a skromným životním stylem. Televizní kamery často ukazovaly jeho domov na jihu Teheránu, který byl jednoduchý a bez nábytku, což mnoha íránským rodinám rezonovalo. Zdůrazňováním této společné zkušenosti se prezentoval jako odlišný politik, vzdálený od politické elity a existujících mocenských vztahů.¹²³

Zpočátku Ahmadínežádova popularita strmě stoupala, schopně řečnil a kombinoval náboženskou radikální rétoriku s motivy z revolučního období. Během svého prvního funkčního období se také snažil posílit íránskou nezávislost a suverenitu, přičemž odmítal jakýkoli vnější tlak na íránskou politiku, zejména ze strany Západu. Rovněž převzal

¹²⁰ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str.118. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

¹²¹ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str.120. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

¹²² Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str.122. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

¹²³ Ibid. str.123.

Chomejniho revoluční rétoriku a témata k formování vlastní politické identity, k získání důležitých spojenců a k prosazení své legitimacy.¹²⁴

Jeho první funkční období bylo poznamenáno výrazným posunem k populistické politice a konzervativnímu islamismu. Ahmadínežád podporoval muslimy (zejména Araby) v okolních zemích, aby bojovali proti vlastním elitám, které byly ochotné vyjednávat s Izraelem – což bylo podle Ahmadínežáda nepřipustné.

Mahmúd Ahmadínežád se během svého prezidentského období proslavil extrémně nepřátelskými postoji vůči Izraeli. Opakovaně zpochybňoval právo Státu Izrael na existenci a popíral holocaust, což vyvolalo mezinárodní pobouření a kritiku. Ahmadínežádova rétorika a jeho otevřená podpora pro-palestinských militantních skupin, jako je Hamás a Hizballáh, výrazně zhoršily vztahy mezi Íránem a Izraelem.¹²⁵

Jedním z klíčových aspektů Ahmadínežádova prvního funkčního období byla kontroverzní politika ohledně íránského jaderného programu.¹²⁶ Tvrdil, že Írán má právo na mírové využívání jaderné energie, což vedlo ke konfliktům s mezinárodním společenstvím a k zavedení sankcí proti Íránu.¹²⁷

Jeho nekompromisní postoj k jadernému programu a podpora militantních skupin vedly k mezinárodní izolaci Íránu a zhoršení ekonomických podmínek v zemi. Ahmadínežádovy výroky o íránském jaderném programu, ale také o existenci Izraele nebo skutečnosti holocaustu vyvolaly znepokojení na mezinárodním diplomatickém poli.

Na domácí půdě se Ahmadínežád zaměřil na populistické ekonomické reformy, které měly za cíl redistribuci bohatství a k získání podpory chudších vrstev obyvatelstva. Šlo o systém zahrnující rozsáhlé dotace na základní komodity, jako jsou energie a potraviny. Ovšem Írán za Ahmadínežádovy vlády začal ekonomicky zaostávat a lidé přicházeli o sociální svobody.¹²⁸ Íránská ekonomika byla zasažena hned několika faktory: populistickým rozdáváním státních peněz, nárůstem inflace vyvolané mezinárodními

¹²⁴ Ibid. Str. 131.

¹²⁵ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str.169-179. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

¹²⁶ Ačkoli měla Islámská republika podle NPT právo na jaderný program, nedostatek transparentnosti a neohlášení určitých zařízení snížilo důvěru a komplikovalo snahy MAAE ověřit mírovou povahu íránských jaderných aktivit.

¹²⁷ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str.179-182. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

¹²⁸ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str.147-151. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

sankcemi a poklesem exportu ropy. To vedlo k devalvaci rijálu, hodnota íránské měny ztratila okolo 80% své hodnoty.¹²⁹

Ekonomická situace se natolik zhoršila, že se mnoho mladých lidí stalo nezaměstnanými a možnosti na íránském pracovním trhu jim nedávaly velké naděje do budoucna. Chudoba byla rovněž narůstajícím problémem. Průzkum z léta 2007 ukázal, že 62,5 % Íránců, kteří volili Ahmadínežáda, prohlásilo, že by v nových volbách volili jiného kandidáta. Jako nejdůležitější důvod uvedli, že porušil své předvolební sliby.¹³⁰

6.2 Druhé funkční období Mahmúda Ahmadínežáda (2009–2013)

Íránské prezidentské volby v roce 2009 se konaly za nepříznivé vnitropolitické situace - v zemi panovala ekonomická deprese, vysoká nezaměstnanost i inflace. Voliči se zajímali, kam mizí příjmy z ropy. Ahmadínežádovu opětovnou kandidaturu překvapivě podpořil i nejvyšší vůdce Chámeneí. Prezidentské volby v roce 2009 zlomily rekord voličské účasti za existenci Íránské islámské republiky, jelikož se jich podle oficiálních dat ÍIR účastnilo 85 % íránského obyvatelstva.¹³¹

Ahmadínežád byl sice znovuzvolen, avšak jeho druhé funkční období začalo masivními protesty a obviněními z volebních podvodů. Jeho protikandidáti Mír Hosejn Músáví a Mehdí Karúbí se obrátili na Radu strážců a své podporovatele, jelikož byli přesvědčeni, že výsledek voleb byl zmanipulován. Tyto události, známé jako *Zelené hnutí*, byly největšími protesty v Íránu od islámské revoluce v roce 1979. Motivem demonstrací se stalo heslo: *Kde je můj hlas?* Rada strážců hlasy přepočítala a výsledek prezidentských voleb potvrdila. Přesto ale protesty pokračovaly další rok a půl. Režim na protesty reagoval tvrdými represemi, zatýkáním a násilným potlačováním demonstrací.¹³² Zpochybnění výsledků voleb přišlo i z celé řady západních států. Zatímco Rusko, Čína nebo i Indie novému prezidentovi Íránu pogratalovali.

¹²⁹ „Ahmadinejad's Legacy: How Iran Has Changed“, Channel 4 News, 18. červen 2013, navštíveno 28.července, dostupné na: <https://www.channel4.com/news/iran-elections-mahmoud-ahmadinejad-legacy-human-rights>.

¹³⁰ Katajun Amirpur, „Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMIS* 52, č. 3–4 (2012): str. 390. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

¹³¹ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str. 205-209. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

¹³² Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str. 209-214. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

Ve druhém funkčním období pokračoval Ahmadínežád ve své konfrontační zahraniční politice. Ekonomické sankce se dále zpřísnily a Írán se ocitl pod rostoucím tlakem kvůli svému jadernému programu. Ahmadínežádova domácí politika se stala ještě méně populární kvůli ekonomickým problémům, inflaci a nezaměstnanosti.

Pod Ahmadínežádovým vedením rovněž výrazně zintenzivněly stále represivnější zásahy proti občanské společnosti, aktivistům, oponentům a politickým disidentům, ale také proti akademikům a intelektuálům. Ahmadínežád posílil moc Revolučních gard. Za jeho vlády narostla míra zastrasování a svévolné zatýkání, omezování svobody tisku a zhoršování stavu lidských práv.¹³³ Během jeho vlády významně narost počet vykonaných poprav, zejména po sporných prezidentských volbách v roce 2009, které vedly k masovým protestům a následným represím.¹³⁴

Prezident také začal otevřeně kritizovat náboženské elity země kvůli jejich bohatství, což vedlo ke zhoršení jeho vztahů s nejvyšším vůdcem Alím Chameneím a dalšími konzervativními frakcemi v íránské politice. Celé Ahmadínežádovo druhé období bylo poznamenáno rostoucími třenicemi mezi ním a nejvyšším vůdcem Chameneím. Tyto spory se týkaly jmenování klíčových vládních pozic a rozdílných názorů na řízení státu. Napětí mezi prezidentem a nejvyšším vůdcem vedlo k politické nestabilitě.¹³⁵

Obě Ahmadínežádova prezidentská období byla charakterizována populistickou vnitřní politikou, radikálním zahraničně-politickým postojem a extrémně nepřátelským vztahem k Izraeli. Mahmúd Ahmadínežád byl kontroverzní postavou íránské politiky, jehož prezidentství vedlo k ekonomickým problémům a rostoucí mezinárodní izolaci Íránu. Ahmadínežádovo jméno vešlo ve známost v médiích po celém světě kvůli tvrdé rétorice vůči Západu a především Izraeli, podporou jaderného programu a snahou o posílení domácího vlivu prostřednictvím populistických opatření a represivních akcí vůči opozici.

¹³³ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str. 151. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

¹³⁴ „Death Sentences and Executions in 2009“, Amnesty International, navštíveno 10. července 2024, dostupné na: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/001/2010/en/>.

¹³⁵ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str.214-222. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

7 Analýza rétoriky a kontroverzních výroků Mahmúda Ahmadínežáda

Mahmúd Ahmadínežád za svou politickou kariéru pronesl celou řadu problematických výroků na účet Státu Izrael, Židů a dokonce i historické skutečnosti holocaustu, které vyvolaly mezinárodní pozdvižení. Ahmadínežád zneužíval staré antisemitské konspirační mýty a antisemitské motivy.¹³⁶ Ahmadínežád opakovaně zpochybňoval historické prameny a důkazy dokumentující průběh a rozsah tragédií holocaustu. Vláda pod vedením Ahmadínežáda neuznávala izraelský stát a popírala jeho právo na existenci v regionu. Ahmadínežád založil demonstraci *Svět bez sionismu*, která získala popularitu i mezi obyčejnými lidmi.¹³⁷ Aktivně se snažil upozornit okolní státy na hrozbu ze strany Izraele a dosáhnout jeho ekonomického a diplomatického odříznutí od regionu.

Tato část práce se zaměřuje na výroky a rétoriku Mahmúda Ahmadínežáda týkající se právě Izraele, Židů ve světě a i holocaustu. Ahmadínežád mluví primárně persky, ovšem všechny uvedené příklady budou překladem převzatých výroků z angličtiny. Mahmúd Ahmadínežád za dobu svého působení v politice pronesl nespočet kontroverzních prohlášení o existenci Izraele a historické skutečnosti holocaustu, předkládané příklady jsou pouze úzkým výběrem jeho výroků.

Analýza se soustředí a posouzení výroků dle tří definic antisemitismu – dle definice antisemitismu představenou Mezinárodní aliancí pro připomínku holocaustu (IHRA), Jeruzalémskou deklarací a také využije tzv. 3D test antisemitismu formulovaný Natanem Šaranským. Cílem této analýzy bude zjistit, do jaké míry Ahmadínežádovy projevy a postoje odpovídají definicím antisemitismu stanoveným normativními rámci nebo se od nich odchyľují

¹³⁶ Ofira Seliktar, *Iran's antisemitism and anti-Zionism: eliminationist or performative?* (Israel Affairs, 2023) 29:1, str. 137-154. DOI: 10.1080/13537121.2023.2162260

¹³⁷ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str. 169-176. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

7.1 Výroky o Státu Izrael a sionismu

Ahmadínežád opakovaně tvrdil, že samotná existence Izraele je výsledkem západního kolonialismu a nespravedlnosti.¹³⁸ Otevřeně zpochybňoval legitimitu Státu Izrael a dokonce odmítal vyslovovat název Státu Izrael, místo toho jej nazýval „*sionistickým režimem*“. Nejenom kritizoval arabské politické elity, které byly ochotné spolupracovat s Izraelem, ale navíc vyzýval ostatní státy, aby přerušily své diplomatické vztahy i ekonomickou spolupráci s Izraelem. V rámci své proti-izraelské rétoriky několikrát i vyzýval k úplnému zničení Izraele.

7.1.1 Konference „Svět bez sionismu“ v Teheránu (2005)

V říjnu 2005 se v Teheránu konala každoroční konference *Hamáješ-e džahán-e bedún-e sajónism* (Konference „Svět bez sionismu“), na níž prezident Ahmadínežád pronesl jeden ze svých nejkontroverznějších výroků: "*Náš drahý imám řekl, že režim, který okupuje Jeruzalém, musí zmizet ze stránek času*".¹³⁹ Íránská tisková agentura IRNA to chybně přeložila jako: "*Izrael musí být vymazán z mapy*". To vyvolalo značné zděšení, jelikož všechny velké tiskové agentury převzali její překlad. Ve skutečnosti se perské protějšky pro slova "Izrael", "mapa" nebo "vymazat" v projevu nevyskytují.¹⁴⁰

Nicméně přesto je tento výrok dle IHRA definice, i 3D testu antisemitský, protože popírá právo Židů na sebeurčení tím, že delegitimizuje existenci Státu Izrael.

Interpretace výroku podle Jeruzalémské deklarace není jasná – Jeruzalémská deklarace na jednu stranu vyzývá k tomu, že při posuzování, zda je daný projev antisemitský, musíme brát v potaz kontext výroku. Na stranu druhou, Jeruzalémská deklarace nevnímá antisionismus nutně jako formu antisemitismu. Ahmadínežád mezitím ujistil mezinárodní společenství, že Írán nemá žádné plány zaútočit na Izrael. Jeho výrok byl spíše směřován k domácímu publiku. Ahmadínežád přejal Chomejního revoluční rétoriku, aniž by měl skutečný úmysl zničit Stát Izrael.¹⁴¹

¹³⁸ Maghen, Ze'ev. "From Omnipotence to Impotence: A Shift in the Iranian Portrayal of the 'Zionist Regime.'" Begin-Sadat Center for Strategic Studies, 2008. <http://www.jstor.org/stable/resrep04281>.

¹³⁹ Giorgia Perletta, *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad's Presidencies*, Studies in Iranian Politics (Cham: Springer International Publishing, 2022), str.175. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-87330-1>.

¹⁴⁰ Katajun Amirpur, „Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAM* 52, č. 3–4 (2012): str. 387. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

¹⁴¹ Ibid. str. 388.

7.1.2 Výzva k relokaci Izraele (2005)

V prosinci 2005 v rozhovoru pro iránský arabský kanál "Al-Alam" Ahmadínežád prohlásil, že by se Izrael měl přesídlit do Evropy. Vyjádřil, že pokud se Německo a Rakousko cítí odpovědné za masakr Židů během druhé světové války, měli by Stát Izrael nechat přemístit na své území. Argumentoval, že Palestinci by neměli platit za zločiny Němců.¹⁴²

V projevu na tiskové konferenci na summitu Ahmadínežád uvedl:

„Některé evropské země trvají na tom, že za druhé světové války Hitler upálil miliony Židů a zavřel je do koncentračních táborů. Každý historik, komentátor nebo vědec, který o tom pochybuje, je odveden do vězení nebo odsouzen. I když toto tvrzení nepřijímáme, za předpokladu, že je pravdivé... Pokud jsou Evropané poctiví, měli by některé své regiony v Evropě - například v Německu, Rakousku nebo jiných zemích - předat sionistům a sionisté si mohou v Evropě založit svůj stát. Nabídněte část Evropy a my to podpoříme.“¹⁴³

Takové tvrzení je antisemitské nejen podle IHRA definice a 3D testu, ale i podle Jeruzalémské deklarace. V první řadě Ahmadínežád ve svém projevu zpochybňuje historickou skutečnost holocaustu, což je antisemitské podle všech normativních definic antisemitismu. V řadě druhé, Ahmadínežád ve výroku výše popírá nejen právo Izraele na existenci, dokonce nepřipouští ani právo Židů na existenci na tomto území podle principů rovnosti, i kdyby Stát Izrael jako národní stát Židů neexistoval (tedy kdyby existoval jenom jeden stát a tím by byla Palestina jako společný stát Arabů a Židů).

Ahmadínežád rovněž opakovaně tvrdil, že Izraelci jsou evropští imigranti, bez jakéhokoli spojení k historickému území Izraele. Takové tvrzení je ale nejen v rozporu s historickými a archeologickými fakty dokládajícími židovskou přítomnost na území státu Izrael v biblických dobách, toto tvrzení také přehlíží polovinu izraelské společnosti, která v Evropě nikdy nežila. Polovina židovských obyvatel Státu Izrael jsou potomky uprchlíků, kteří utekli z arabských zemí.¹⁴⁴

¹⁴² Ibid. str. 389.

¹⁴³ „Iran's President Says Move Israel", 8. prosinec 2005, navštíveno 11.července 2024, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/4510922.stm>.

¹⁴⁴ „When It Comes to Education, Israel's Ashkenazi-Mizrahi Divide Is Still Growing“, 11.června 2021, navštíveno 11.července 2024, <https://www.haaretz.com/israel-news/2021-06-11/ty-article/.premium/when-it-comes-to-education-israels-ashkenazi-mizrahi-divide-is-still-growing/0000017f-f4cd-ddde-abff-fced39a60000>

7.1.3 Den nezávislosti Izraele (2008)

14. května v roce 2008, v den 60.výročí vyhlášení nezávislosti Státu Izrael, Mahmúd Ahmadínežád prohlásil: „*Ti, kdo si myslí, že mohou oživit páchnoucí mrtvolu uzurpátorského a falešného izraelského režimu uspořádáním narozeninové oslavy, se vážně mýlí. Dnes je důvod existence sionistického režimu zpochybněn a tento režim je na cestě k zániku.*“¹⁴⁵

Toto Ahmadínežádovo prohlášení je antisemitské podle všech normativních definic, jelikož nejen delegitimizuje Stát Izrael a právo Židů na sebeurčení, ale navíc používá demonizující přívlastky, které naráží na motivy klasického antisemitismu – na to, že Židé jsou „uzurpátoři“ a že „se jim nedá věřit“.

7.1.4 Projev Mahmúda Ahmadínežáda Valnému shromáždění OSN (2008)

23. září 2008 Ahmadínežád předstoupil před Valné shromáždění OSN a ve svém projevu prohlásil, že „sionisté jsou zločinci a vrazi“, jsou „*akviziční*“ a „*lživí*“ a navzdory svému „*nepatrnému*“ počtu ovládají světové finance. Dále uvedl, že „*je hluboce katastrofální být svědkem toho, že někteří kandidáti na prezidenta musí tyto lidi [sionisty] navštěvovat, účastnit se jejich shromáždění a přísahat věrnost a oddanost jejich zájmům, aby získali finanční nebo mediální podporu. Tyto národy proti své vůli obětují svou důstojnost a prostředky na zločiny a hrozby sionistické sítě.*“¹⁴⁶

Ač Ahmadínežádově projevu řada západních politiků na místě dokonce zatleskala, jeho projev byl později většinou západních politiků důrazně odsouzen.¹⁴⁷ Mahmúd Ahmadínežád ve svém projevu tematizoval sionistickou [židovskou] globální nadvládu, údajné ovládnutí medií a světové ekonomiky. Takové rétorika je antisemitská podle všech normativních definic, jelikož používá motivy klasického antisemitismu vycházející z „Protokolu sionistických mudrců“.

Protokoly sionských mudrců jsou podvržený dokument, údajného tajného plánu židovských vůdců na ovládnutí světa. Poprvé byly Protokoly publikovány v Rusku na

¹⁴⁵ Ram, „Ahmadinejad Brands Israel a ‚Stinking Corpse‘“, *Iran Focus*, 8. květen 2008, navštíveno 11. července, dostupné na: <https://iranfocus.com/iran-general/15207-ahmadinejad-brands-israel-a-stinking-corpse/>.

¹⁴⁶ „Iranian President Speech | September 23, 2008 | C-SPAN.org“, navštíveno 11. července 2024, dostupné na: <https://www.c-span.org/video/?281295-3/iranian-president-speech#>. h

¹⁴⁷ Hannu Takkula, „Parliamentary Question | Speech by the Iranian President at the UN | E-6870/2008 | European Parliament“, navštíveno 14. července 2024, dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-6-2008-6870_EN.html.

počátku 20. století. Pravděpodobně je vytvořila carská tajná policie jako nástroj k posílení antisemitistických nálad a odvrácení pozornosti od domácích politických problémů. Dokument popisuje metody, jakými Židé plánují destabilizovat společnosti a manipulovat s veřejným míněním, aby dosáhli světové nadvlády. Protokoly byly v průběhu let používány jako nástroj propagandy v mnoha zemích, včetně nacistického Německa, a zůstávají významným symbolem antisemitismu dodnes.¹⁴⁸ Motivy židovské (potažmo sionistické) snahy o globální nadvládu, údajné ovládnutí médií, světové ekonomiky nebo jiných institucí jsou základním prvkem klasického antisemitismu podle všech normativních definic. Ahmadínežád často používal argumenty vycházející právě z Protokolů sionistických mudrců.

7.1.5 Popis sionistů jako zločinců a „takzvaných lidí“

V červnu 2010 Ahmadínežád prohlásil v projevu k velkému shromáždění místních obyvatel v iránském jihozápadním městě Šahr-e Kord. *"[Sionisti] před více než 60 lety shromáždili, zorganizovali a vyzbrojili špinavé, nejšpinavější a nejzločinnější takzvané lidi z různých částí světa pod falešnou a neplatnou záminkou a prostřednictvím vytváření nepravdivých zpráv a příběhů. Okupovali palestinská území a skrze vojenské a propagandistické podpory udělali z palestinského národa bezdomovce"*.¹⁴⁹

Výše popisovaná rétorika je nenávistná a zcela nepochybně dehumanizující, odpovídá tedy kritériím antisemitismu podle 3D testu. Označením „takzvaní lidé“ Mahmúd Ahmadínežád jasně značuje, že sionisté [potažmo Izraelci, nebo Židé] nejsou lidé jako ostatní. Dehumanizace je častým prvkem antisemitských přístupů, jak i uvádí IHRA definice antisemitismu. Navíc tento výrok esencializuje (činí široká negativní zobecnění o celé populaci), čímž splňuje kritéria antisemitismu dle Jeruzalémské deklarace.

7.1.6 Zničení sionistického režimu (2012)

2. srpna 2012, před oslavou Dne Jeruzaléma, Ahmadínežád prohlásil: *"Sionistický režim je symbolem hegemonie sionismu nad světem a zároveň prostředkem v rukou utlačovatelských mocností k rozšíření jejich hegemonie v regionu a ve světě"* a *"osvobození"*

¹⁴⁸ Michael Hegemeister, „Protocols of the Elders of Zion“ v Richard S. Levy, ed., *Antisemitism: A Historical Encyclopedia of Prejudice and Persecution*, str. 567-569. (Santa Barbara: ABC-CLIO, 2005).

¹⁴⁹ „Fars News Agency: President Lashes Out at US Support for Israel“, archive.ph, 22. leden 2013, navštíveno 11. července, dostupné na: <https://archive.ph/9GvFA>.

Palestiny" by vyřešilo všechny světové problémy.¹⁵⁰ Informační stránky prezidentské kanceláře dále citovaly prezidenta Íránu Mahmúda Ahmadínežáda, který se takto vyjádřil na setkání s velvyslanci a pracovníky velvyslanectví islámských zemí v Teheránu. Ahmadínežád dodal, že "*Každý milovník svobody a spravedlnosti na světě musí udělat vše pro zničení sionistického režimu, aby připravil cestu k nastolení spravedlnosti a svobody ve světě*" a že konečným cílem světových sil musí být „*zničení sionistického režimu*".¹⁵¹ Dále Ahmadínežád rovněž vyslovil obvinění, že sionisté ovládají světové sdělovací prostředky a finanční systémy a že "*strašlivý sionistický proud*" řídí světové záležitosti "*již asi 400 let*".¹⁵²

Tento příklad kombinuje hned několik antisemitský stereotypů: 1) používá negativní přívlastky, 2) za všechny světové problémy viní sionisty [Židy] a navíc nabádá ke zničení sionistického režimu [Izraele]. Opět tematizuje představy o židovské nadvládě, údajném ovládnutí sdělovacích prostředků a finančního systému. Argumentace znovu vychází z Protokolu sionistických mudrců – tedy využívá klasického antisemitismu formulovaného jak IHRA definicí antisemitismu, tak Jeruzalémskou deklarací. Tento styl rétoriky lze jistě interpretovat i jako demonizující, tudíž se jedná o antisemitismus podle 3D testu antisemitismu.

7.1.7 Izrael je urážkou veškerého lidstva (2012)

V srpnu 2012 Ahmadínežád na každoroční události k Dni Jeruzaléma prohlásil, že "*samotná existence sionistického režimu je urážkou lidstva*" a že "*sionistický režim a sionisté jsou rakovinovým nádorem. I kdyby z nich zůstala jediná buňka na jediném centimetru (palestinské) země, v budoucnu se tento příběh (existence Izraele) bude opakovat.*"¹⁵³

¹⁵⁰ „Ahmadinejad: Qods Day to liberate Palestine, solve entire world problems", *Islamic Republic News Agency*. 2. srpna 2012. Archivováno 4. srpna 2012. navštíveno 11. července, dostupné na: <https://web.archive.org/web/20120804043226/http://www.irna.ir/News/Politic/Ahmadinejad%2C-Qods-Day-to-liberate-Palestine%2C-solve-entire-world-problems/80257558>.

¹⁵¹ Asher Zeiger, „Ahmadinejad's New Call for Israel's Annihilation Is His Most Anti-Semitic Assault to Date, Says ADL", navštíveno 23. července 2024, dostupné na: <http://www.timesofisrael.com/adl-blasts-ahmadinejads-latest-call-for-israels-annihilation-as-ominous/>.

¹⁵² „Ahmadinejad: Qods Day to liberate Palestine, solve entire world problems", *Islamic Republic News Agency*. 2. srpna 2012. Archivováno 4. srpna 2012. navštíveno 11. července, dostupné na: <https://web.archive.org/web/20120804043226/http://www.irna.ir/News/Politic/Ahmadinejad%2C-Qods-Day-to-liberate-Palestine%2C-solve-entire-world-problems/80257558>.

¹⁵³ „Cancerous Tumour Israel Will Soon Be Destroyed, Says Ahmadinejad", *France 24*, 17. srpen 2012, navštíveno 11. července, dostupné na: <https://www.france24.com/en/20120817-iran-ahmadinejad-slams-cancerous-tumour-israel-nuclear-war-protest-zionist>.

Následně Ahmadínežád ve svém projevu prohlásil, že *"sionisté vyvolali první a druhou světovou válku"* a *"převzali kontrolu nad světovými záležitostmi od chvíle, kdy začali ovládat vládu USA"*. Dále ve svém projevu tvrdil, že *„hlavní vlády, banky a média jsou v zajetí sionistické kabaly, jejímž cílem je zničit kultury, hodnoty a suverenitu národů"*.

Citované prohlášení opět jednoznačně vykazuje všechny znaky tradičního antisemitismu. Ahmadínežád popírá židovské právo na sebeurčení, delegitimizuje existenci Státu Izrael, dehumanizuje *sionisty* a dokonce je hanlivě srovnává s rakovinovým nádorem. Zde je důležité podotknout, že naprostá většina Židů ve světě sama sebe identifikuje jako sionisty a věří, že Stát Izrael má právo existovat.¹⁵⁴

V druhé části svého projevu opět tematizuje údajné sionistické [židovské] spiknutí, tvrdí, že Židé ovládají americkou politiku, světovou ekonomiku i média. Dokonce obviňuje sionisty [Židy] z toho, že vyvolali obě světové války. Takové tvrzení je nejen nepravdivé, ale navíc i démonizující. Ahmadínežád tedy opět instrumentálně využívá antisionismus, aby zakryl prvky klasického antisemitismu, jak jej stanovují všechny normativní definice.

7.2 Popírání holocaustu

Projevy Ahmadínežádova antisemitismu byly již jasně patrné v jeho radikálních výrocích o existenci Státu Izrael, sionismu a Palestině. Bývalý iránský prezident se však také proslavil jako popírač holocaustu. Mahmúd Ahmadínežád se stal známým svými výroky, v nichž holocaust opakovaně banalizoval nebo přímo popíral, což vyvolalo širokou mezinárodní kritiku a odsouzení.

7.2.1 Projev v Záhedánu

V roce 2005 Ahmadínežád v živém televizním vysílání prohlásil, že Evropané *"vytvořili mýtus ve jménu holocaustu a cení si ho více než Boha, náboženství a proroků"*. Následně, když mluvil k tisícům lidí na jihovýchodě země, v iránském městě Záhedán, v projevu odmítl kritiku svých názorů s tím, že ji vyvolali příznivci Izraele. *"Pokud by však*

¹⁵⁴ David Schraub, „The Distinctive Political Status of Dissident Minorities“, *American Political Science Review* 114, č. 4 (listopad 2020): str. 964. <https://doi.org/10.1017/S0003055420000659>.

někdo popíral mýtus o vyvražďování Židů, všichni mluvčí sionismu a vlády podřízené sionistům si mohou vyřvat hlasivky a křičí proti dotyčnému, jak jen mohou," řekl.¹⁵⁵

Ahmadínežád nejednou označil holocaust za "mýtus", čímž přímo popíral jeho historickou skutečnost. Tímto způsobem jeho výroky jasně spadají pod definici antisemitismu, protože popírání holocaustu je výslovně uvedeno jako forma antisemitismu v definici IHRA i v Jeruzalémské deklaraci. Zároveň takové výroky demonizují Židy tím, že je označují za lháře a manipulátory historie – tím pádem se dopouští i demonizace podle 3D testu antisemitismu. Dalo by se také říci, že jde i o aplikaci dvojích standardů tím, že zlehčuje zločiny spáchané proti Židům, aniž by podobně zpochybňoval jiné historické události.

7.2.2 Soutěž karikatur na téma „holocaust“ a následná výstava (2006)

V roce 2006 sponzorovaly íránské provládní noviny Hamšahrí mezistátní soutěž karikatur na téma „holocaust“. Soutěž byla reakcí na to, že v roce 2005 dánské noviny Jyllands-Posten zveřejnily 12 karikatur, které podle mnoha muslimů hanobí proroka Mohameda a zesměšňují islám. Nejvyšší vůdce ájatolláh Alí Chámeneí připisuje celou záležitost tajnému "sionistickému spiknutí". Cílem íránské soutěže bylo odsoudit "*západní pokrytectví v oblasti svobody slova*" a zpochybnit "*západní hegemonii*" ve vztahu k poznatkům o holocaustu. Soutěž nesponzoroval nikdo jiný než íránský prezident Ahmadínežád – z vládních peněz. Prezidentem a vládou podporovaná iniciativa byla zřetelným pokusem o export antisionistické agendy íránského režimu.¹⁵⁶

Faríd Mortazaví, grafický editor celostátních íránských novin Hamšahrí, vyhlásil soutěž o karikatury na téma holocaustu, jejíž vítězové budou odměněni zlatem a peněžitými cenami. Deník, který je vlastněn a financován teheránským magistrátem a má nejvyšší náklad ze všech íránských novin, obdržel téměř 1200 příspěvků z více než 60 zemí, které popírají nebo zlehčují holocaust.¹⁵⁷ Po soutěži uspořádala Íránská organizace

¹⁵⁵ „Iranian Leader Denies Holocaust“, 14. prosince 2005, navštíveno 23. července, dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4527142.stm.

¹⁵⁶ Jaspal Rusi, *Delegitimizing Jews and Israel in Iran's International Holocaust Cartoon Contest* (Journal of Modern Jewish Studies, 2014) 13:2, str. 167-189. DOI: 10.1080/14725886.2014.919804.

¹⁵⁷ Jaspal Rusi, *Delegitimizing Jews and Israel in Iran's International Holocaust Cartoon Contest* (Journal of Modern Jewish Studies, 2014) 13:2, str. 167-189. DOI: 10.1080/14725886.2014.919804.

pro karikaturu a noviny Hamšahrí výstavu v Palestinském muzeu současného umění v Teheránu, která karikatury dále zpřístupnila veřejnosti.¹⁵⁸

Přestože bylo popírání holocaustu zamýšleno jako gesto odporu proti západní hegemonii a nástroj antisionismu, je samo o sobě aktem antisemitismu, protože kromě toho, že popírá nejhorší tragédii v dějinách Židů, implicitně představuje Židy jako lidi, kteří klamou svět kvůli sobeckému prospěchu. Jak jsem již zmiňovala, banalizace a popírání holocaustu je forma antisemitismu podle všech normativních definic.

7.2.3 Mezinárodní konference k přehodnocení globálního vnímání holocaustu (2006)

11.–12. prosince 2006 se konala *Mezinárodní konference k přehodnocení globálního vnímání holocaustu*, na které se sešli světově proslulí popírači holocaustu, v čele s Mahmúdem Ahmadínežádem.¹⁵⁹ Šlo o dvoudenní akci konanou v Teheránu. Íránský ministr zahraničí Manoučehr Mottakí uvedl, že cílem konference nebylo holocaust popírat ani potvrzovat, ale vytvořit vhodné vědecké prostředí pro svobodnou diskusi o této historické události.¹⁶⁰ Mezi účastníky konference byli David Duke (popírač holocaustu a bývalý vůdce Ku-klux-klanu), Moše Arie Friedman (ultra-ortodoxní Žid patřící k Satmarům, kteří neuznávají existenci moderního Státu Izrael z náboženských důvodů), Robert Faurisson (francouzský akademik a popírač holocaustu), Ahmed Rami (marocko-švédský spisovatel a politický aktivista, jež je převážně známý popíráním holocaustu), Yisroel Dovid Weiss z Neturei Karta a představitelé neonacistické Národní demokratické strany Německa (NPD).¹⁶¹

Ahadínežád na konferenci vystoupil a prohlásil: "*V souladu s přáním lidí a Boží vůlí směřuje sionistický režim k zániku, což je Božím slibem a přáním všech národů. Sionistický režim bude brzy odstraněn, podobně jako Sovětský svaz, a lidstvo tak dosáhne*

¹⁵⁸ Jaspal Rusi, *Delegitimizing Jews and Israel in Iran's International Holocaust Cartoon Contest* (Journal of Modern Jewish Studies, 2014) 13:2, str. 167-189. DOI: 10.1080/14725886.2014.919804.

¹⁵⁹ Katajun Amirpur, „Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMUS* 52, č. 3–4 (2012): str. 389. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

¹⁶⁰ „Berlin Counters Holocaust Conference: ‚This Is What Happened‘“, *Der Spiegel*, 11. prosince 2006, sek. International, navštíveno 23. července dostupné na: <https://www.spiegel.de/international/berlin-counters-holocaust-conference-this-is-what-happened-a-453691.html>.

¹⁶¹ Matthias Küntzel, *Unholy Hatreds*, p. 1; „Holocaust deniers gather in Iran for 'scientific' conference,“ *The Guardian*, 11. prosince 2006, navštíveno 29. července, dostupné na: <http://www.theguardian.com/world/2006/dec/12/iran.israel>.

svobody.¹⁶² Konference byla v západních médiích popisována jako "konference popíračů holocaustu". Vyvolala masivní celosvětovou kritiku a odsoudily ji Vatikán, americká administrativa prezidenta George W. Bushe, která ji nazvala "*urážkou celého civilizovaného světa*," a britský premiér Tony Blair, který ji označil za "*šokující až k nevíře*."¹⁶³

Historici holocaustu se zúčastnili paralelní konference v Berlíně, která byla organizována na protest proti shromáždění v Íránu. Na konferenci v Berlíně akademici potvrdili přesnost dat mapující skutečnost a rozsah holocaustu a označili ji za "*pokus zahalit antisemitismus do vědeckého jazyka*."¹⁶⁴

7.2.4 Den Jeruzaléma (2009)

Na oslavách Dne Jeruzaléma v září 2009 v Teheránu Ahmadínežád prohlásil, že Izrael vznikl na základě "*lži a mýtického tvrzení*" a že západní mocnosti "*spustily mýtus holocaustu*". „*Lhaly, hrály divadlo a pak Židy podporovaly*“.¹⁶⁵ Tento výrok je jeden z nejextrémnějších Ahmadínežádových projevů antisemitismu, kdy se již ani nepokoušel zastírat svůj antisemitismus za antisionismem. Tímto výrokem popřel skutečnost, rozsah, mechanismy i záměrnost genocidy židovského národa, které se dopustilo nacistické Německo, jeho podporovatelé a spoluviníci během druhé světové války. Incident okamžitě odsoudily vlády USA, Velké Británie, Francie a Německa.

V okamžiku, kdy Ahmadínežád veřejně zpochybnil historičnost holocaustu, vypukl poprvé otevřený konflikt s íránskou židovskou komunitou. V jejich očích totiž překročil nejzazší tabu.¹⁶⁶

¹⁶² Haaretz Service a Agencies, „Ahmadinejad at Holocaust Conference: Israel Will ‚Soon Be Wiped Out‘“, *Haaretz*, 12. prosince 2006, navštíveno 29.července dostupné na: <https://www.haaretz.com/2006-12-12/ty-article/ahmadinejad-at-holocaust-conference-israel-will-soon-be-wiped-out/0000017f-db91-d856-a37f-ffd18a5e0000>.

¹⁶³ L. A. Times Archives, „Holocaust Deniers Rebuked“, *Los Angeles Times*, 13. prosince 2006, navštíveno 29.července, dostupné na: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2006-dec-13-fg-holocaust13-story.html>.

¹⁶⁴ Haaretz Service a Agencies, „Ahmadinejad at Holocaust Conference: Israel Will ‚Soon Be Wiped Out‘“, *Haaretz*, 12. prosince 2006, navštíveno 29.července, dostupné na: <https://www.haaretz.com/2006-12-12/ty-article/ahmadinejad-at-holocaust-conference-israel-will-soon-be-wiped-out/0000017f-db91-d856-a37f-ffd18a5e0000>.

¹⁶⁵ „AFP: Ahmadinejad’s Holocaust ‚myth‘ comments slammed“, navštíveno 23. července 2024, dostupné na: <https://web.archive.org/web/20090923095011/http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5jh9nnA3zzgEArEoEgDFu9BngHENw>.

¹⁶⁶ Katajun Amirpur, „Iran’s Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMIS* 52, č. 3–4 (2012): str. 389. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

Mahmúd Ahmadínežád se svými opakovanými výroky, jež popíraly a banalizovaly skutečnost a rozsah holocaustu stal symbolem moderního antisemitismu. Jeho rétorika nejenže urážela památku obětí holocaustu, ale také přispívala k šíření nenávisti a polarizace. Tato analýza ukazuje, že jeho výroky jasně odpovídají kritériím pro antisemitismus podle různých normativních rámců.

8 Antisemitský narativ a geopolitický vývoj

Odborná literatura se shoduje, že Ahmadínežádova rétorika je silně ovlivněna vnitropolitickými a regionálními faktory. Jak vysvětluje teorie sekuritizace, Ahmadínežádovy výroky často odrážejí snahu posílit vlastní politickou pozici uvnitř Íránu a získat podporu mezi radikálními skupinami na Blízkém východě. Výroky také často slouží k odvrácení pozornosti od domácích problémů, jako jsou ekonomické potíže a porušování lidských práv v Íránu.

Izrael a Írán jsou geostrategičtí konkurenti na Blízkém východě. Přesto mají společný jeden výrazný charakterový rys – obě země pro ostatní arabské státy nejsou vhodnými partnery na Blízkém východě. Trita Parsi, expert na blízkovýchodní zahraniční politiku, vnímá nepřátelství mezi Íránem a Izraelem jako „*exkluzivně geostrategicky, nikoli ideologicky motivované*.“ Obě země jsou dnes jedinými dvěma mocnostmi na Blízkém východě, které se přetahují o dominantní postavení.

Amirpur ve svém textu *Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel* uvádí, že Ahmadínežádova motivace k těmto radikálním výrokům vůči Izraeli mohla být ta, že jako prezident a poměrně juniorní postava íránské politiky, chtěl těmito výroky získat relevanci a mediální prostor. Podle něj z tohoto důvodu nenechal téma jen tak být a opakovaně se k němu vracel.^s

Co se týká Ahmadínežádovy motivace, Amirpur tvrdí, že Ahmadínežádovy výroky adresované na Stát Izrael jsou cíleny spíše na arabské obyvatelstvo ostatních muslimských zemí než domácímu publikum v Íránu. Pokud jde o otázku Izraele, současní mladí Íránci se tak silně neidentifikují s přítěží Palestinců. Výroky typu, „*když Němci vytvořili ten problém, měli by ho vyřešit, neměli by kvůli tomu trpět Palestinci*“ jsou směřované spíše na arabské publikum (na tzv. arabskou ulici).¹⁶⁷ Amirpur argumentuje, že je zcela jasné, že Ahmadínežád není motivován ideologickou nebo náboženskou nenávisť Židů, která by ho měla vést ke zničení Židů jako národa. Ahmadínežádův postoj k židovské menšině v Íránu podle něj nepodporuje tuto hypotézu.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Katajun Amirpur, „Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMIS 52*, č. 3–4 (2012): str. 390. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

¹⁶⁸ Katajun Amirpur, „Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMIS 52*, č. 3–4 (2012): str. 391. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

Jeho cíl stát se vedoucí postavou v muslimském světě (jako Íránec) je dosažitelný pouze pomocí používání jediného stanoviska, které mají s arabským světem společné – jejich pozice ohledně Státu Izrael. Amirpur tedy tvrdí, že Ahmadínežád touto rétorikou cílil na to stát se mluvčím arabských mas.¹⁶⁹

Egyptský průzkum z roku 2009 ukázal na úspěch této strategie, protože podle něj byl Ahmadínežád třetím nejpopulárnějším politikem v Egyptě, hned po vůdcích libanonského Hizballáhu a palestinského Hamásu. Že byla tato strategie doposud úspěšná, demonstruje i obrovské mediální pokrytí toho, jak Ahmadínežáda triumfálně přijímají v Libanonu v létě v roce 2010, kdy vystupuje jako nepřehlédnutelná postava na geopolitickém poli Blízkého východu, která má odvalu odporovat západu a Izraeli.¹⁷⁰

8.1 Je Ahmadínežádova rétorika antisemitská?

I přestože Ahmadínežád pravidelně verbálně útočil na Stát Izrael spíše z politicko-strategických motivací, nevylučuje to fakt, že přitom používal tradiční antisemitské motivy, jeho rétorika tedy antisemitská skutečně byla.

Ahmadínežád mluvil o Izraeli jako o otravném hmyzu, přirovnával Izrael k různým nemocem, včetně rakoviny, nebo třeba i transplantované ledvině. Ahmadínežád kategoricky popíral historické důkazy o tom, že židovský národ pochází z území dnešního Izraele a Palestiny. Opakovaně během svého prezidentství explicitně popíral holocaust a aktivně přispíval k šíření antisemitských konspiračních mýtů. Dokonce využíval motivy z Protokolu sionistických mudrců, přičemž opakoval stereotypní obvinění Židů o údajném úsilí o ovládnutí světa, také o tom že ovládají globální ekonomiku, sdělovací prostředky, nebo instituce.

Pokud nahradíme slovo „sionisté“ za „Židé“, tak máme učebnicové příklady antisemitismu srovnatelné například s Hitlerem. Jsem přesvědčená, že se mi povedlo dokázat, že i pokud primární motivací Ahmadínežádových výroků a činů byla sekuritizace Státu Izrael, samotný obsah jeho tvrzení nese prvky antisemitismu. Rétorika Mahmúda Ahmadínežáda je učebnicovým příkladem „nového antisemitismu“.

¹⁶⁹ Katajun Amirpur, „Iran's Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“, *DIE WELT DES ISLAMUS* 52, č. 3–4 (2012): str. 390. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

¹⁷⁰ Ibid. str. 390.

Závěr

Prezidentské období Mahmúda Ahmadínežáda (2005–2013) se vyznačovalo výraznou proměnou rétoriky Íránu vůči Státu Izrael a Židům obecně. Tato bakalářská práce se zaměřila na analýzu této rétoriky a jejího antisemitského charakteru, přičemž vycházela z definic antisemitismu formulovaných Mezinárodní aliancí na památku holocaustu (IHRA), Jeruzalémskou deklarácí a 3D testem Natana Šaranského. Pomocí Kritické diskurzivní analýzy (CDA) byly identifikovány a analyzovány antisemitské narativy v Ahmadínežádových projevech.

Analýza odhalila, že Ahmadínežádova rétorika nejenže zesilovala tradiční nepřátelství vůči Izraeli, ale také často démonizovala Židy a popírala historické skutečnosti holocaustu. Výroky jako „*Izrael je urážkou veškerého lidstva*“ nebo pořádání soutěže karikatur na téma holocaustu jasně překračují hranici mezi politickou kritikou a antisemitskou nenávistí. Ahmadínežádova rétorika byla často v souladu s kritérii antisemitismu, jak je stanoveno IHRA, Jeruzalémskou deklarácí a 3D testem.

Politické, ideologické a strategické faktory, které formovaly Ahmadínežádovu rétoriku, měly významný vliv na eskalaci nepřátelství vůči Izraeli a ovlivnily mezinárodní vnímání Íránu. Ahmadínežádova snaha posílit postavení Íránu v islámském světě prostřednictvím radikální rétoriky vůči Izraeli měla za následek nejen zvýšení napětí na Blízkém východě, ale také prohloubení globálních antisemitských tendencí, což se projevuje i dnes.

Závěrem lze konstatovat, že Ahmadínežádova rétorika splňovala kritéria antisemitismu a přispěla k prohloubení nepřátelství vůči Izraeli. Tato práce přispívá k lepšímu porozumění současných antisemitských tendencí, což může být užitečné i pro prevenci šíření antisemitismu ve světě.

Práce ukazuje, že důkladná analýza politických projevů a rétoriky může odhalit skryté motivace a ideologické směry, které mohou mít dalekosáhlé důsledky pro mezinárodní vztahy a bezpečnost. Ahmadínežádova éra je varovným příkladem toho, jak politická rétorika může přispět k eskalaci konfliktů a šíření nenávisti na globální úrovni.

Seznam použitých zdrojů:

Primární prameny:

„AFP: Ahmadinejad’s Holocaust ‚myth‘ comments slammed“. Navštíveno 23. července 2024. dostupné na: <https://web.archive.org/web/20090923095011/http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5jh9nnA3zzgEArEoEgDFu9BngHENw>.

„Ahmadinejad: Qods Day to liberate Palestine, solve entire world problems“, 4. srpna 2012. Navštíveno 23. července, dostupné na: <https://web.archive.org/web/20120804043226/http://www.irna.ir/News/Politic/Ahmadinejad%2C-Qods-Day-to-liberate-Palestine%2C-solve-entire-world-problems/80257558>.

„Fars News Agency: President Lashes Out at US Support for Israel“, 22. ledna 2013. navštíveno 11. července, dostupné na: <https://archive.ph/9GvFA>.

„Iran’s President Says Move Israel“. 8. prosinec 2005. Navštíveno 11. července 2024, dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/4510922.stm>.

„Iranian Leader Denies Holocaust“. 14. prosinec 2005. dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4527142.stm.

„Iranian President Speech | September 23, 2008 | C-SPAN.org“, Navštíveno 11. července 2024, dostupné na: <https://www.c-span.org/video/?281295-3/iranian-president-speech#>. h

„When It Comes to Education, Israel’s Ashkenazi-Mizrahi Divide Is Still Growing“, 11. června 2021, Navštíveno 11. července 2024, dostupné na: <https://www.haaretz.com/israel-news/2021-06-11/ty-article/.premium/when-it-comes-to-education-israels-ashkenazi-mizrahi-divide-is-still-growing/0000017f-f4cd-ddde-abff-fced39a60000>

Amirpur, Katajun. „Iran’s Policy towards Jewish Iranians and the State of Israel. Is the Present Iranian State Islamofascist?“ *DIE WELT DES ISLAMIS* 52, č. 3–4 (2012): str. 370–99. <https://doi.org/10.1163/15700607-201200A6>.

Archives, L. A. Times. „Holocaust Deniers Rebuked“. Los Angeles Times, 13. prosince 2006. Dostupné na: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2006-dec-13-fg-holocaust13-story.html>.

Der Spiegel. „Berlin Counters Holocaust Conference: ‚This Is What Happened‘“. 11. prosince 2006, sek. International. Dostupné na: <https://www.spiegel.de/international/berlin-counters-holocaust-conference-this-is-what-happened-a-453691.html>.

France 24. „‚Cancerous Tumour‘ Israel Will Soon Be Destroyed, Says Ahmadinejad“, 17. srpna 2012. dostupné na: <https://www.france24.com/en/20120817-iran-ahmadinejad-slams-cancerous-tumour-israel-nuclear-war-protest-zionist>.

Hannu Takkula, „Parliamentary Question | Speech by the Iranian President at the UN | E-6870/2008 | European Parliament“, Navštíveno 14. července 2024, dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-6-2008-6870_EN.html.

Jaspal, Rusi. „Delegitimizing Jews and Israel in Iran’s International Cartoon Contest“. *Journal of Modern Jewish Studies* 13, č. 2 (4. května 2014): str. 167–89. <https://doi.org/10.1080/14725886.2014.919804>.

Maghen, Ze’ev. “From Omnipotence to Impotence: A Shift in the Iranian Portrayal of the ‘Zionist Regime.’” Begin-Sadat Center for Strategic Studies, 2008. <http://www.jstor.org/stable/resrep04281>.

Matthias Küntzel, *Unholy Hatreds*, p. 1; “Holocaust deniers gather in Iran for 'scientific' conference,” *The Guardian*, 11. prosince 2006, navštíveno 29.července, dostupné na: <http://www.theguardian.com/world/2006/dec/12/iran.israel>.

Michael Hegemeister, „Protocols of the Elders of Zion“ v Richard S. Levy, ed., *Antisemitism: A Historical Encyclopedia of Prejudice and Persecution*, str. 567-569. (Santa Barbara: ABC Clio, 2005).

Perletta, Giorgia. *Political Radicalism in Iran and Ahmadinejad’s Presidencies (Studies in Iranian Politics)*. Palgrave Macmillan, 2022.

Ram, „Ahmadinejad Brands Israel a ‚Stinking Corpse‘“, *Iran Focus*, 8. května 2008, dostupné na: <https://iranfocus.com/iran-general/15207-ahmadinejad-brands-israel-a-stinking-corpse/>.

Seliktar, Ofira. „Iran’s Antisemitism and Anti-Zionism: Eliminationist or Performative?“ *Israel Affairs* 29, č. 1 (2. ledna 2023): str. 137–54. <https://doi.org/10.1080/13537121.2023.2162260>.

Service, Haaretz, a Agencies. „Ahmadinejad at Holocaust Conference: Israel Will ‚Soon Be Wiped Out‘“. *Haaretz*, 12. prosince 2006. dostupné na: <https://www.haaretz.com/2006-12-12/ty-article/ahmadinejad-at-holocaust-conference-israel-will-soon-be-wiped-out/0000017f-db91-d856-a37f-ffd18a5e0000>.

Schraub, David. „The Distinctive Political Status of Dissident Minorities“. *American Political Science Review* 114, č. 4 (listopad 2020): str. 963–75. <https://doi.org/10.1017/S0003055420000659>.

Zeiger, Asher. „Ahmadinejad’s New Call for Israel’s Annihilation Is His Most Anti-Semitic Assault to Date, Says ADL“. Navštíveno 23. července 2024. dostupné na: <http://www.timesofisrael.com/adl-blasts-ahmadinejads-latest-call-for-israels-annihilation-as-ominous/>.

Sekundární literatura:

Alavi, Ali Seyed. „Palestine and Iran“ v Gürbey, Gülistan, Sabine Hofmann, a Ferhad Ibrahim Seyder, ed. *Between Diplomacy and Non-Diplomacy: Foreign Relations of Kurdistan-Iraq and Palestine*. Cham: Springer International Publishing, 2023. str. 279-303. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-09756-0>.

Avineri, Shlomo. *The Making of Modern Zionism: The Intellectual Origins of the Jewish State*. Paperback. Basic Books, 2017.

Bahgat, Gawdat. „Iran’s Ballistic-Missile and Space Program: An Assessment“. *Middle East Policy* 26, č. 1 (březen 2019): str. 31–48. <https://doi.org/10.1111/mepo.12398>.

Bc. Skála Jáchym, *Současné výzvy izraelské bezpečnosti v kontextu sekuritizace hrozby Íránu*, (2021), Diplomová práce: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, vedoucí práce: Dr. Irena Kalhousová, Ph.D.

Brian, Klug, „The collective Jew: Israel and the new antisemitism“, *Patterns of Prejudice* 37, č. 2 (1. března 2003): str. 117–38. <https://doi.org/10.1080/0031322032000087973>.

Cohen, Mark R. *Pod křížem a půlměsícem: Židé ve středověku*. Vydání první. Světová náboženství. Praha: Vyšehrad, 2013.

Friesel, Evyatar, a Monika Schwarz-Friesel. „The Israelization of Jew-Hatred and the Concept ‘Antisemitism-Light’“. *Israel Affairs* 29, č. 1 (2. ledna 2023): str. 107–19. <https://doi.org/10.1080/13537121.2023.2162258>.

Furlan, Marta. „Israeli-Iranian Relations: Past Friendship, Current Hostility“. *Israel Affairs* 28, č. 2 (4. března 2022): str. 170–83. <https://doi.org/10.1080/13537121.2022.2041304>.

Chanes, Jerome. „What’s ‚New‘ — and What’s Not — About the New Antisemitism?“ Editoval Abraham H. Foxman, Gabriel Schoenfeld, Alan Dershowitz, Phyllis Chesler, Gavin I. Langmuir, Alexander Cockburn, a Jeffrey St Clair. *Jewish Political Studies Review* 16, č. 1/2 (2004): str. 111–24.

Jaspal, Rusi. „Anti-Semitism and Anti-Zionism in Iran“. *Israel Affairs* 19, č. 2 (duben 2013): str. 231–58. <https://doi.org/10.1080/13537121.2013.778085>.

Jaspal, Rusi. „Antisemitism and Anti-Zionism in Iran: The Effects of Identity, Threat, and Political Trust“. *Contemporary Jewry* 35, č. 3 (říjen 2015): str. 211–35. <https://doi.org/10.1007/s12397-015-9133-6>.

Jenkins, Jennifer. „Iran in the Nazi New Order, 1933–1941.“ *Iranian Studies* 49, no. 5 (2016): str. 727–51. dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/26157186>.

Judaken, Jonathan. 2008. „So What’s New? Rethinking the ‘New Antisemitism’ in a Global Age.“ *Patterns of Prejudice* 42 (4–5): str. 531–60. doi:10.1080/00313220802377453.

Kaye, Dalia Dassa, Alireza Nader, a Parisa Roshan. „A Brief History of Israeli-Iranian Cooperation and Confrontation". v *Israel and Iran: A Dangerous Rivalry*. str. 9–18. RAND Corporation, 2011. <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd.7>.

Meir Litvak a Esther Webman, „Israel and Antisemitism“ v Albert S. Lindemann and Richard S. Levy, eds., *Antisemitism: a history* (Oxford: Oxford University Press, 2010).

Menashri, David. „Iran, Israel and the Middle East Conflict1". *Israel Affairs* 12, č. 1 (leden 2006): str. 107–22. <https://doi.org/10.1080/13537120500381901>.

Menashri, David. „Iran’s Regional Policy: Between Radicalism and Pragmatism". *Journal of International Affairs* 60, č. 2 (2007): str. 153–67.

Papan-Matin, Firoozeh, překlad. “The Constitution of the Islamic Republic of Iran (1989 Edition).” *Iranian Studies* 47, no. 1 (2014): str. 159–200. <https://doi.org/10.1080/00210862.2013.825505>.

Ramazani, R.K. „Ideology and Pragmatism in Iran’s Foreign Policy". *The Middle East Journal* 58, č. 4 (1. října 2004): str. 1–11. <https://doi.org/10.3751/194034604783997123>.

Sarshar (ed.), Houman. *Esther’s Children: A Portrait of Iranian Jews*. Cambridge: Massachusetts: Center for Iranian Jewish Oral History Graduate Society Foundation, 2005.

Shainkman, Mikael, ed. *Antisemitism Today and Tomorrow: Global Perspectives on the Many Faces of Contemporary Antisemitism*. Antisemitism Studies. Brighton, MA: Academic Studies Press, 2018.

Stanislawski, Michael. *Zionism: a very short introduction*. Oxford University Press, 2017.

Statham, Simon. *Critical Discourse Analysis: A Practical Introduction to Power in Language*. Learning about Language. Abingdon, Oxon, England; Routledge, 2022.

Sternfeld, Lior B. *Between Iran and Zion: Jewish Histories of Twentieth-Century Iran*. Redwood City, UNITED STATES: Stanford University Press, 2018.

Tsadik Daniel. *Identity among the Jews of Iran* v: Abbas Amanat a Farzin Vejdani „Iran Facing Others: Identity Boundaries in a Historical Perspective“, str. 221-44. (PALGRAVE MACMILLAN, New York, 2012).

Wæver, Ole. *Securitization and desecuritization*. Roč. 5. Centre for Peace and Conflict Research Copenhagen, 1993. <https://www.libraryofsocialscience.com/assets/pdf/Waever-Securitization.pdf>.

Definice antisemitismu:

„The Jerusalem Declaration on Antisemitism | JDA". Navštíveno 5. července 2024. dostupné na: <https://jerusalemdeclaration.org/>.

International Holocaust Remembrance Alliance. „What Is Antisemitism?", v *Working definition of antisemitism*, Navštíveno 8. července 2024. dostupné na: <https://holocaustremembrance.com/resources/working-definition-antisemitism>.

Natan Sharansky (2004): *3D Test of Anti-Semitism: Demonization, double standards, delegitimization*. In: *Jewish Political Studies Review* 16, str. 3–4. dostupné na: <https://jcpa.org/article/3d-test-of-anti-semitism-demonization-double-standards-delegitimization/>.

Internetové zdroje:

„1979 Iran Hostage Crisis Recalled | National Security Archive". Navštíveno 9. července 2024. dostupné na: <https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/iran/2019-11-04/1979-iran-hostage-crisis-recalled>.

„Adoptions & Endorsements of the IHRA Working Definition of Antisemitism". Navštíveno 1. července 2024. dostupné na: <https://ihra.combatantisemitism.org>.

„Jewish Population by Country 2024", navštíveno 9. července 2024, dostupné na: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/jewish-population-by-country>.

„Life and career of Mahmoud Ahmadinejad | Britannica". navštíveno 9. července 2024. dostupné na: <https://www.britannica.com/summary/Mahmoud-Ahmadinejad>.

„More than 1,000 global entities adopted IHRA definition of antisemitism - The Jerusalem Post". Navštíveno 8. července 2024. dostupné na: <https://www.jpost.com/diaspora/antisemitism/article-728773>.

„Syria, Iran, and the Mideast Conflict | Council on Foreign Relations". Navštíveno 9. července 2024. dostupné na: <https://www.cfr.org/backgrounder/syria-iran-and-mideast-conflict>.

„Who has adopted the working definition of antisemitism?", Navštíveno 1. července 2024, dostupné na: <https://holocaustremembrance.com/resources/working-definition-antisemitism>.

Amnesty International. „Death Sentences and Executions in 2009". Navštíveno 10. července 2024. dostupné na: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/001/2010/en/>.

Gerald M. Steinberg, Asaf Romirowsky. „The Jerusalem Declaration’s Bogus Definition of Anti-Semitism". Text. *The National Interest*. The Center for the National Interest, 4. dubna 2021. dostupné na: <https://nationalinterest.org/blog/middle-east-watch/jerusalem-declaration%E2%80%99s-bogus-definition-anti-semitism-181960>.

Channel 4 News. „Ahmadinejad's Legacy: How Iran Has Changed", 18. června 2013. dostupné na: <https://www.channel4.com/news/iran-elections-mahmoud-ahmadinejad-legacy-human-rights>.

International Holocaust Remembrance Alliance. „Who We Are". Navštíveno 8. července 2024. dostupné na: <https://holocaustremembrance.com/who-we-are>.

Jews in Islamic Countries: Iran, Jewish Virtual Library, Navštíveno 10. července 2024, dostupné na: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jews-of-iran>.

Marc Rod, „Progressive Reps Push Antisemitism Definitions That Allow for Increased Criticism of Israel", Jewish Insider, 26. dubna 2021, dostupné na: <https://jewishinsider.com/2021/04/progressive-house-dems-ihra-definition-antisemitism/>.

Middle East Eye. „Antisemitism: What Is the IHRA Definition and Why Is It Controversial?" Navštíveno 8. července 2024. dostupné na: <https://www.middleeasteye.net/news/antisemitism-ihra-definition-what-controversial-why>.

Tait, Robert. „Holocaust Deniers Gather in Iran for ‚scientific‘ Conference". *The Guardian*, 12. prosince 2006, sek. World news. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2006/dec/12/iran.israel>.

Yaakov Elman. „Talmud & Middle Persian Culture", Navštíveno 10. července 2024, dostupné na: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/talmud-middle-persian-culture>.

Seznam zkratk:

ÍIR	Íránská islámská republika
CDA	Kritická diskurzivní analýza
IHRA	Mezinárodní aliance na památku holocaustu
JDA	Jeruzalémská deklarace o antisemitismu
3D TEST	3D test antisemitismu Natana Šaranského
EUMC	Evropská monitorovací stanice pro rasismus a xenofobii
BDS	Boycott, Divestment and Sanctions Movement (Hnutí Bojkot, Stažení investic a Sankce)
USA	Spojené státy americké
OSN	Organizace spojených národů
MOSAD	Zpravodajská služba Izraele s vnějším polem působnosti
SAVAK	Íránská tajná policie a zpravodajská agentura Muhammada Rezy Šáha Pahlavího
OPEC	Organizace zemí vyvážejících ropu
PLO	Organizace pro osvobození Palestiny
NPT	Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (Smlouva o nešíření jaderných zbraní)
MAAE	Mezinárodní agentura pro atomovou energii

Příloha 1. IHRA definice antisemitismu

„Antisemitismus je určité vnímání Židů, které se může projevovat jako nenávisť vůči Židům. Rétorické a fyzické projevy antisemitismu jsou namířeny proti židovským nebo nežidovským osobám a/nebo jejich majetku, proti institucím židovské komunity a náboženským zařízením.“

Aby IHRA mohla lépe plnit svou funkci, následující příklady mohou sloužit jako vodítko při rozpoznávání antisemitismu:

Projevy mohou zahrnovat zaměření se na stát Izrael, vnímaný jako židovský kolektiv. Nicméně kritika Izraele, která je obdobná kritice jakékoli jiné země, nemůže být považována za antisemitismus. Antisemitismus často obviňuje Židy ze spiknutí s cílem poškodit lidstvo a často se používá k obviňování Židů za "to, proč se věci nedaří." Projevuje se v řeči, písemně, ve vizuálních formách a činech a využívá zlověstné stereotypy a negativní charakterové vlastnosti.

Současné příklady antisemitismu ve veřejném životě, médiích, školách, na pracovišti a v náboženské sféře mohou, s ohledem na celkový kontext, zahrnovat, ale nejsou omezeny na:

- 1. Výzvy k zabíjení nebo poškozování Židů, napomáhání k takové činnosti nebo její ospravedlňování ve jménu určité radikální ideologie nebo extremistického výkladu náboženství.*
- 2. Vznášení lživých, dehumanizujících, demonizujících nebo stereotypních tvrzení o Židech jako takových nebo o moci kolektivní moci Židů - jako je zejména, ale nikoli výhradně, mýtus o světovém židovském spiknutí nebo o Židech ovládajících média, ekonomiku, vládu nebo jiné společenské instituce.*
- 3. Obviňování Židů jako národa z odpovědnosti za skutečné či domnělé činy židovských jednotlivců a skupin, nebo dokonce za činy spáchané nežidy.*
- 4. Popírání skutečnosti, rozsahu, mechanismů (např. plynových komor) nebo záměrnosti genocidy židovského národa, které se dopustilo nacionálněsocialistické Německo a jeho podporovatelé a spoluviníci během druhé světové války (holocaust).*
- 5. Obviňování Židů jako národa nebo Izraele jako státu, že si holocaust vymysleli nebo jej zveličují.*

6. *Obviňování židovských občanů z toho, že jsou loajálnější vůči Izraeli nebo údajným prioritám světového židovstva než k zájmům vlastního státu.*
7. *Popírání práva Židů na sebeurčení, např. tvrzením, že existence Státu Izrael je rasistickým projektem.*
8. *Uplatňování dvojích norem/ standardů tím, že se požaduje, aby Izrael jednal způsobem, který se od žádného jiného demokratického státu neočekává ani nevyžaduje.*
9. *Používání symbolů a vyobrazení spojených s klasickým antisemitismem k charakterizaci Izraele nebo Izraelců (např. tvrzení, že Židé zabilí Ježíše, nebo že provádějí rituální vraždy).*
10. *Srovnávání současné izraelské politiky s politikou nacistů.*
11. *Svalování kolektivní odpovědnosti Židům za činy Státu Izrael.*

Příloha 2. Jeruzalémská deklarace o antisemitismu

Preambule

My, níže podepsaní, předkládáme Jeruzalémskou deklaraci o antisemitismu, která je výsledkem iniciativy vzniklé v Jeruzalémě. Mezi námi jsou mezinárodní vědci, kteří se zabývají studiem antisemitismu a příbuznými obory, včetně židovských studií, studií holocaustu, Izraele, Palestiny a Blízkého východu. Text deklarace byl konzultován s právníky a členy občanské společnosti.

Inspirováni Všeobecnou deklarací lidských práv z roku 1948, Úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace z roku 1969, deklarací Stockholmského mezinárodního fóra o holocaustu z roku 2000 a rezolucí OSN o památce holocaustu z roku 2005 zastáváme názor, že antisemitismus má sice určité charakteristické rysy, ale boj proti němu je neoddělitelný od celkového boje proti všem formám rasové, etnické, kulturní, náboženské a genderové diskriminace.

S vědomím historického pronásledování Židů v průběhu dějin a univerzálního poučení z holocaustu a se znepokojením sledujeme opětovné prosazování antisemitismu skupinami, které mobilizují nenávist a násilí v politice, společnosti a na internetu, se snažíme poskytnout použitelnou, stručnou a historicky podloženou základní definici antisemitismu se souborem pokynů.

Jeruzalémská deklarace o antisemitismu reaguje na „definici IHRA“, dokument, který přijala Mezinárodní aliance pro připomínání holocaustu (IHRA) v roce 2016. Vzhledem k tomu, že definice IHRA je v klíčových ohledech nejasná a široce otevřená různým výkladům, způsobila zmatek a vyvolala kontroverze, a tudíž oslabila boj proti antisemitismu. S poukazem na to, že se sama označuje za „pracovní definici“, jsme se jí snažili vylepšit tím, že jsme nabídli (a) jasnější základní definici a (b) ucelený soubor pokynů. Doufáme, že to bude užitečné pro monitorování antisemitismu a boj proti němu, jakož i pro vzdělávací účely. Naše právně nezávazné prohlášení navrhujeme jako alternativu k definici IHRA. Instituce, které již přijaly definici IHRA, mohou náš text použít jako nástroj pro její výklad.

Definice IHRA obsahuje 11 „příkladů“ antisemitismu, z nichž 7 se zaměřuje na Stát Izrael. Ačkoli se tím klade nepatřičný důraz na jednu oblast, existuje široce pocíťovaná potřeba vyjasnit hranice legitimních politických projevů a akcí týkajících se sionismu,

Izraele a Palestiny. Náš cíl je dvojitý: (1) posílit boj proti antisemitismu tím, že objasníme, co to antisemitismus je a jak se projevuje, (2) chránit prostor pro otevřenou debatu o zapleklité otázce budoucnosti Izraele/Palestiny. Nesdílíme všichni stejné politické názory a nesnažíme se prosazovat stranickou politickou agendu. Určení, že nějaký kontroverzní názor nebo akce nejsou antisemitské, neznamená ani to, že je podporujeme, ani to, že je nepodporujeme.

Pokyny, které se zaměřují na Izrael a Palestinu (čísla 6 až 15), je třeba brát společně. Obecně platí, že při uplatňování těchto pokynů je třeba každý z nich číst ve světle ostatních a vždy s ohledem na kontext. Kontext může zahrnovat záměr, který stojí za výrokem, nebo vzorec řeči v průběhu času, nebo dokonce identitu mluvčího, zejména pokud je tématem Izrael nebo sionismus. Tak například nepřátelství vůči Izraeli může být projevem antisemitské zášti, nebo může být reakcí na porušování lidských práv, nebo může jít o emoce, které Palestinec pocítuje na základě svých zkušeností z rukou státu. Při uplatňování těchto pokynů v konkrétních situacích je zkrátka zapotřebí úsudku a citlivosti.

Definice antisemitismu

„Antisemitismus je diskriminace, předsudky, nepřátelství nebo násilí vůči Židům jako Židům (nebo židovským institucím jako židovským).“

POKYNY

A. Obecné

- 1) Rasistické je esencionalizovat (považovat nějaký povahový rys za vrozený) nebo dělat rozsáhlá negativní zobecnění o dané populaci. To, co platí o rasismu obecně, platí i o antisemitismu.
- 2) Zvláštností klasického antisemitismu je představa, že Židé jsou spojeni se silami zla. To je jádrem mnoha protižidovských fantazií, jako je představa židovského spiknutí, v němž „Židé“ disponují skrytou mocí, kterou využívají k prosazování vlastních kolektivních záměrů na úkor ostatních lidí. Toto propojení Židů se zlem pokračuje i v současnosti: ve fantazii, že „Židé“ ovládají vlády „skrytou rukou“, že vlastní banky, kontrolují média, působí jako „stát ve státě“ a jsou zodpovědní za šíření nemocí (např. Covid-19). Všechny tyto rysy

mohou být instrumentalizovány různými (a dokonce antagonistickými) politickými kauzami.

- 3) Antisemitismus se může projevovat slovy, vizuálními obrazy i činy. Příkladem antisemitských slov jsou výroky, že všichni Židé jsou bohatí, od přírody lakomí nebo nevlastenečtí. Na antisemitských karikaturách jsou Židé často zobrazováni jako groteskní, s velkými nosy a spojování s bohatstvím. Příklady antisemitských činů jsou: napadení někoho kvůli tomu, že je Žid, útok na synagogu, hákové kříže na židovských hrobech nebo odmítání zaměstnávat či povyšovat lidi kvůli tomu, že jsou Židé.
- 4) Antisemitismus může být přímý nebo nepřímý, explicitní nebo zakódovaný. Například „Rothschildové ovládají svět“ je zakódované tvrzení o údajné moci „Židů“ nad bankami a mezinárodními financemi. Podobně vykreslování Izraele jako největšího zla nebo hrubé zveličování jeho skutečného vlivu může být kódovaným způsobem rasistického a stigmatizujícího chování vůči Židům. V mnoha případech je identifikace kódovaných projevů otázkou kontextu a posouzení s ohledem na tyto zásady.
- 5) Popírání nebo zlehčování holocaustu tvrzením, že k záměrné nacistické genocidě Židů nedošlo, že neexistovaly vyhlazovací tábory nebo plynové komory nebo že počet obětí byl zlomkem skutečného počtu, je antisemitské.

B. Izrael a Palestina: příklady, které jsou na první pohled antisemitské

- 6) Aplikace symbolů, obrazů a negativních stereotypů klasického antisemitismu (viz pokyny 2 a 3) na stát Izrael.
- 7) Držení Židů kolektivně odpovědných za jednání Izraele nebo zacházení s Židy, jednoduše proto, že jsou Židé, jako s agenty Izraele.
- 8) Vyžadování, aby lidé, protože jsou Židé, veřejně odsoudili Izrael nebo sionismus (například na politickém shromáždění).
- 9) Předpokládat, že Židé, kteří nejsou Izraelci, jsou jen proto, že jsou Židé, nutně loajálnější k Izraeli než ke své vlastní zemi.
- 10) Popírání práva Židů ve Státě Izrael na kolektivní i individuální existenci a rozvoj jako Židů v souladu se zásadou rovnosti.

C. Izrael a Palestina: příklady, které nejsou na první pohled antisemitské

(bez ohledu na to, zda s daným názorem nebo jednáním souhlasíme či nikoli)

- 11) Podpora palestinského požadavku na spravedlnost a plné přiznání jejich politických, národních, občanských a lidských práv, jak je zakotveno v mezinárodním právu.
- 12) Kritizování nebo oponování sionismu jako formy nacionalismu, nebo argumentování pro různé ústavní uspořádání pro Židy a Palestince v oblasti mezi řekou Jordán a Středozemním mořem. Není antisemitské podporovat uspořádání, která poskytují plnou rovnost všem obyvatelům "mezi řekou a mořem," ať už ve dvou státech, binacionálním státě, jednotném demokratickém státě, federálním státě nebo v jakémkoliv jiné formě.
- 13) Důkazně podložená kritika Izraele jako státu. To se týká i jeho institucí a základních principů. Zahrnuje také jeho politiku a praktiky, domácí i zahraniční, například chování Izraele na Západním břehu Jordánu a v Gaze, roli, kterou Izrael hraje v regionu, nebo jakýkoli jiný způsob, kterým jako stát ovlivňuje dění ve světě. Poukazování na systematickou rasovou diskriminaci není antisemitské. Obecně platí, že v případě Izraele a Palestiny platí stejné normy diskuse, které se vztahují na jiné státy a na jiné konflikty týkající se národního sebeurčení. Srovnávání Izraele s jinými historickými situacemi, včetně osadnického kolonialismu nebo apartheidu, tedy není samo o sobě antisemitské, i když je sporné.
- 14) Bojkot, divestice a sankce jsou běžné nenásilné formy politického protestu proti státům. V případě Izraele nejsou samy o sobě antisemitské.
- 15) Politické projevy nemusí být měřené, proporcionální, umírněné nebo rozumné, aby byly chráněny podle článku 19 Všeobecné deklarace lidských práv nebo článku 10 Evropské úmluvy o lidských právech a dalších nástrojů v oblasti lidských práv. Kritika, kterou někteří mohou považovat za přehnanou nebo spornou nebo za projev „dvojího metru“, není sama o sobě antisemitská. Obecně se hranice mezi antisemitskými a neantisemitskými projevy liší od hranice mezi nepřiměřenými a přiměřenými projevy.

Příloha 3. 3D test antisemitismu: Démonizace, Dvojí standard, Delegitimizace

Když jsem byl disidentem v bývalém Sovětském svazu, patřilo k mým pravidelným činnostem sledování antisemitismu a pašování důkazů a záznamů o této činnosti na Západ. Tehdy jsem věřil, že svobodný svět, zejména po holocaustu, bude vždy věrným spojencem v boji proti antisemitismu.

Bohužel jsem se mýlil. Dnes se jako ministr izraelské vlády, který má na starosti monitorování antisemitismu, pravidelně setkávám s tím, že si předvolávám velvyslance západoevropských států, abych protestoval proti antisemitským útokům na Židy v jejich zemích a proti často mírné reakci jejich vlád.

V posledních čtyřech letech jsme byli svědky obnovení antisemitských aktivit v demokratickém světě. V Evropě byly vypalovány synagogy, rabíni byli uráženi na ulicích, židovské děti byly fyzicky napadány cestou do školy i uvnitř škol a židovské hřbitovy byly znesvěcovány.

Rozpoznání „nového antisemitismu“

Takzvaný „nový antisemitismus“ představuje jedinečnou výzvu. Zatímco klasický antisemitismus je zaměřen proti židovskému národu nebo židovskému náboženství, „nový antisemitismus“ je zaměřen proti židovskému státu. Protože se tento antisemitismus může skrývat za rouškou legitimní kritiky Izraele, je obtížnější ho odhalit. Úkol je o to těžší, že tato nenávist je prosazována ve jménu hodnot, které by většina z nás považovala za nezpochybnitelné, jako jsou lidská práva.

Přesto musíme jasně a otevřeně odhalovat nový antisemitismus. Věřím, že můžeme použít jednoduchý test - nazývám ho „3D“ test - který nám pomůže rozlišit legitimní kritiku Izraele od antisemitismu.

První „D“ je test démonizace. Když je židovský stát démonizován; když jsou akce Izraele přehnaně zveličovány; když jsou Izraelci srovnáváni s nacisty a palestinské uprchlické tábory s Osvětimí - jedná se o antisemitismus, nikoli o legitimní kritiku Izraele.

Druhé „D“ je testem dvojího metru. Když je kritika Izraele uplatňována selektivně; když OSN vyčleňuje Izrael za porušování lidských práv, zatímco chování známých a významných porušovatelů, jako je Čína, Írán, Kuba a Sýrie, je ignorováno; když je

izraelské Magen David Adom, jediné mezi světovými záchrannými službami, odmítnuto přijetí do Mezinárodního Červeného kříže – - jedná se o antisemitismus.

Třetí „D“ je test delegitimizace: když je základní právo Izraele na existenci odmítáno – jediné mezi všemi národy světa – to je také antisemitismus.

Nárůst arabského a islámského antisemitismu

Zvláště mě znepokojuje neustálý a rostoucí proud antisemitské propagandy z arabského a muslimského světa – včetně propagandy genocidní povahy proti Židům a státu Izrael. Tato nenávist by měla být závažným problémem nejen pro Izrael a Židy, ale pro lidi dobré vůle všude. Tento jed otravuje Blízký východ a mezinárodní klima diskuse, což umožňuje, aby byl neomezeně vyjadřován neomalený antisemitismus.

Tento rok moje kancelář vydala 150stránkovou zprávu o „Antisemitismu na současném Blízkém východě“. Studie mapuje antisemitské zpravodajství, úvodníky a karikatury v médiích ovládaných vládami Egypta, Íránu, Jordánska, Libanonu, Palestinské samosprávy, Sýrie, Saúdské Arábie a zemí Zálivu. Zjistili jsme, že brutální antisemitismus, který otevřeně volá po masivním terorismu a genocidě proti Židům, se stává stále běžnějším napříč arabským Blízkým východem.

Mezi antisemitismem, antiamerikanismem a anti-westernismem téměř úplně zmizely hranice. Většina této propagandy pochází z médií kontrolovaných vládou a z vydavatelství úzce spjatých s arabskými režimy. Existuje přímá vazba mezi tím, jak laxně země reagovaly – nebo nereagovaly – na rostoucí arabský/islámský antisemitismus a prudkým nárůstem fyzických a verbálních útoků na Židy a Izraelce po celém světě.

Uvědomuji si, že v boji proti antisemitismu došlo v posledním roce k pozitivním vývojem. Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) uspořádala několik schůzek na téma boje proti antisemitismu a Komise OSN pro lidská práva poprvé v historii odsoudila antisemitismus ve třech samostatných rezolucích přijatých konsenzem.

Tyto důležité iniciativy však nejsou dostatečné k boji proti státem podporovanému antisemitismu, zejména arabského/islámského typu. Aby byl dosažen skutečný pokrok, musí být svobodný svět ochoten nejen veřejně a důrazně odsoudit tento antisemitismus, ale také prosazovat politiku vazby proti státům, které antisemitismus podporují.

Potřeba politiky vazby

Efektivita politiky založené na vazbě byla mocně demonstrována generaci zpátky poté, co skupina disidentů v Sovětském svazu, včetně mě, rozhodla vytvořit Helsinskou skupinu v návaznosti na Helsinské dohody – samotnou dohodu, která vedla k založení OBSE.

S pomocí odvážných lídrů na Západě, kteří byli ochotni propojit své vztahy se Sověty s jejich zacházením se svým vlastním lidem, pomohla Helsinská skupina zajistit, aby Sověti nemohli podniknout žádný krok na mezinárodní scéně, aniž by se stala otázkou jejich politika lidských práv. Výsledkem bylo dosažení skutečného pokroku.

Věřím, že boj proti antisemitismu by se měl stát mnohem výraznějším tématem v bilaterálních vztazích mezi Amerikou a arabským a muslimským světem. Politika vazby může být použita k marginalizaci extremistů a podpoře těch, kteří odmítají tuto virulentní nenávisť.

Antisemitismus není hrozbou jen pro Židy. Historie nám ukázala, že pokud není kontrolován, síly stojící za antisemitismem ohrozí všechny hodnoty a svobody, které civilizace považuje za drahé. Svobodný svět si již nikdy nemůže dovolit zůstat stranou, když antisemitismus nebezpečně vyvstane.

Nesmíme to dopustit. Musíme udělat vše, co je v našich silách, abychom bojovali proti antisemitismu. Vyzbrojení morální jasností, odhodláním a společným cílem, je to boj, který můžeme a musíme vyhrát.